

Đakovo i Đakovština u danima Travanjskoga rata i uspostave Nezavisne Države Hrvatske: o žrtvama Đakovča na i Đakovštinaca i o njihovim sudbinama u historiografiji, publicistici i žrtvoslovima

UDK 355.48(497.5 Đakovo)“1941”

Izvorni znanstveni rad

Vladimir Geiger

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Branko Ostajmer

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

U radu se na temelju izvora, novinstva i literature razmatraju događaji u Đakovu i Đakovštini u vrijeme Travanjskoga rata te uspostavljanja Nezavisne Države Hrvatske, uz poseban osvrt na đakovačke žrtve tih događaja te na pristup historiografije, publicistike i žrtvoslova tim događajima i žrtvama. Posrijedi su događaji koji su do sada nedostatno bili zastupljeni u historiografiji i publicistici, odnosno događaji o kojima ne postoji, ili barem zasad nije poznato obilnije izvorno dokumentarno gradivo. Uz takvu oskudnost izvornih dokumenata istraživači su često oslonac nalazili u suvremenim novinskim napisima i(li) memoarskim zapisima koji su, s

jedne strane, dragocjeni u rekonstrukciji događaja, dok su, s druge strane, počesto nepouzđani i kao takvi izvor raznovrsnih netočnosti. Takve netočnosti su u međuvremenu počesto postale općim mjestima u historiografiji, publicistici i žrtvoslovima.

Ključne riječi: Đakovo, Đakovština, Nezavisna Država Hrvatska, Travanjski rat, žrtve, historiografija

Đakovština u Travanjskom ratu 1941.

Tema, koja je predmet ovoga rada, bila je do sada u đakovačkoj zavičajnoj historiografiji i publicistici razmjerno slabo zastupljena. Kratak prikaz ponudio je Stjepan Brlošić u članku „Đakovo i okolica u 1941. godini”, objavljenom 1964. godine u četvrtom svesku zbornika *Ustanak naroda Jugoslavije*, potom u članku „NOB u Đakovštini od 1941. do 1945. godine” u *Zborniku Đakovštine* 1., objavljenom 1976., te naposljetku u svojoj knjizi *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, objavljenoj 1986. godine.¹

Sljedeći nezaobilazan izvor jesu sjećanja suvremenika tih događaja, odvjetnika dr. Mije Šalkovića „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, objavljena u svibnju 2001. godine u *Đakovačkom glasniku*.² Članak Zvonka Benašića „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, objavljenom prvotno u *Đakovačkom glasniku* u rujnu 2001., a zatim kao poglavlje pod naslovom „1941. Njemačka vojska zauzela je Đakovo” i u njegovoj knjizi *Đakovački spomendani*, objavljenoj 2003. i 2010. godine, napisan je na temelju Brlošićevih i Šalkovićevih podataka, ali znatnim dijelom i osobnih sjećanja i onoga što se je u Đakovu o travanjskim događajima 1941. godine i sudionicima tih događaja znalo i manje ili više točno kasnije prepričavalo.³

1 Usp. Stjepan Brlošić, „Đakovo i okolica u 1941. godini”, u: *Ustanak naroda Jugoslavije. Zbornik*, Knjiga četvrta, gl. ur. Milinko Đurović (Beograd: Vojnoizdavački zavod JNA „Vojno delo”, 1964.), str. 875.; Stjepan Brlošić, „NOB u Đakovštini od 1941. do 1945. godine”, u: *Zbornik Đakovštine*, 1., ur. Marijan Matković, Teodor Varićak i Dionizije Švagelj (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad Vinkovci, 1976.), str. 352-353.; Stjepan Brlošić, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.* (Đakovo: Skupština općine Đakovo, 1986.), str. 49-50.

2 Mijo Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 155, 24. V. 2001., str. 8.

3 Usp. Zvonko Benašić, „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, *Đakovački gla-*

Ukratko je o događajima u Đakovu u danima Travanjskoga rata 1941. godine i uspostave Nezavisne Države Hrvatske (dalje: NDH) na temelju podataka koje donosi Šalković pisao i Mirko Ćurić u članku „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, objavljenom u *Đakovačkom glasniku* u rujnu 2001. godine,⁴ da bi napokon, u članku „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.” objavljenom u *Glasu Slavonije* u travnju 2016. godine, i koristeći ponajprije podatke i iz tiska NDH i Šalkovićevih sjećanja, na iste događaje podsjetila i Maja Muškić.⁵ Nekoliko podataka i kratkih navoda o Đakovu i Đakovštini u vrijeme Travanjskoga rata 1941. godine i uspostave NDH nalazimo i u zavičajnim đakovštinskim monografijama.⁶

O Đakovu i Đakovštini u vrijeme Travanjskoga rata 1941. godine nekoliko podataka, i ukratko, spominje se i u hrvatskoj historiografiji i publicistici⁷, zatim tek ukratko u njemačkim zavičajnim knjigama za Đakovštinu⁸, i nešto

---

snik (Đakovo), god. VII., br. 162, 27. IX. 2001., str. 21. i Zvonko Benašić, *Đakovački spomendani* (Đakovo: Matica hrvatska Ogranak Đakovo i Zvonko Benašić, 2003.), str. 156-158. i Zvonko Benašić, *Đakovački spomendani. Drugo dopunjeno izdanje* (Đakovo: Matica hrvatska Ogranak Đakovo i Zvonko Benašić, 2010.), str. 200-202.

- 4 Usp. Mirko Ćurić, „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 161, 13. IX. 2001., str. 2.
- 5 Usp. Maja Muškić, „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.”, *Glas Slavonije* (Osijek), god. 96., br. 30143, 12. IV 2016., str. 20.
- 6 Usp. Zdenko Šarčević (Miškov), *Novi Perkovci* (Novi Perkovci: Udruga Šokaca Đakovštine; Matica hrvatska – Ogranak Đakovo, 2016.), str. 95.
- 7 Usp. Vladimir Geiger, „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, *Časopis za suvremenu povijest* (1996.), br. 3: 399-340 i Vladimir Geiger, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini* (Zagreb: Hrvatski institut za povijest i Dom i svijet, 2001.), str. 141.; Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, *Politički zatvorenik*, god. XV., br. 174 (Zagreb, rujna 2006.), str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html>, pristupljeno 3. srpnja 2021. ili [nepotpisano] „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941>, pristupljeno 3. srpnja 2021. i Ivan Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država* (Zagreb: Vlastita naklada, 2007.), str. 306-307.
- 8 Usp. *Heimatsbuch Satnitz (Đakovačka Satnica). Eine gemischtsprachige Gemeinde in Slawonien/Jugoslawien*, Hrsg. von Stefan Stader (Kaiserslautern: [Eigenverlag], 1972.), str. 63.; Johann Possert, *Viškovci Heimatsbuch. Zur Erinnerung an ein kleines Bauerndorf* (Lieboch: Eigenverlag, 1989.), str. 96.; *Heimatsbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje. Unvergessene Heimat Donauschwaben. Großgemeinde Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje in Slawonien* Red. Stefan Sehl (Reutlingen: Heimatortsgemeinschaft der Großgemeinde Drenje, 1994.), str. 86., 385.; Wilhelm Andreas Zimmermann, *Dorfchronik Wutschewzi 1850 – 1945* (Grünstadt: [Eigenverlag], 2001.), str. 138.

opširnije u njemačkoj/folksdojčerskoj historiografiji i publicistici⁹ te ukratko i u srbijanskoj historiografiji i publicistici.¹⁰

*

U Travanjskom ratu 1941. godine i danima uspostave Nezavisne Države Hrvatske većih borbi i sukoba u Đakovu i Đakovštini nije bilo. Jedinice kra-
ljevske jugoslavenske vojske (Bosanske i Vrbaske divizije) pri povlačenju u
Bosnu, prolazeći kroz Đakovštinu, sukobile su se 11. travnja 1941. u Đakovu
s mjesnim pripadnicima Mačekove zaštite¹¹ i Kulturbunda¹², koji su ih namje-

-
- 9 Usp. *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band I, *Ortsberichte über die Verbrechen an den Deutschen durch das Tito-Regime in der Zeit von 1944-1948*, Bearbeitet von Josef Beer, Georg Wildmann, Valentin Oberkersch, Ingomar Senz, Hans Sonnleitner, Hermann Rakusch (München; Sindelfingen: Donauschwäbische Kulturstiftung, 1991.), str. 760., 763., 765-766., 772., 774., 777., 778.
- 10 Usp. Милан Весовић, Коста Николић, „Открића. Заблуда на Гори. Зашто Равногорци славе 13. мај, дан комунистичке полиције, када је Дража Михаиловић на Равну гору дошао 11. маја?“, *НИИ* (Београд), бр. 2314, 5. 5. 1995., стр. 18.; Милан Симендић, „Дража Михаиловић и Равногорски покрет“, <https://ravmagora.weebly.com/10561040104210531054104310541056105710501048-105510541050105610451058.html>, приступљено 10. липња 2021. и „Дражин пут од Сарајева до Равне Горе“, http://www.ravnagorachetniks.org/drazin_put.html, приступљено 10. липња 2021.
- 11 Hrvatska seljačka zaštita i Hrvatska građanska zaštita, poluvojne postrojbe HSS-a, od 1936. do 1941. Nazivane su od naroda i Mačekova zaštita (po predsjedniku HSS-a dr. Vladku Mačeku). Glavni cilj im je bio zaštita hrvatskog seljaštva od žandarskog nasilja te napada srpskih četnika, kao i komunista. Zaštita je istodobno bila i dio HSS-ovih napora da suzbije utjecaj ustaškoga pokreta. Trebala je biti i zametak buduće hrvatske vojske u Banovini Hrvatskoj. Njezino djelovanje simptom je bezakonja u Kraljevini Jugoslaviji. Usp. Sabrina P. Ramet, „Vladko Maček and the Croatian Peasant Defence in the Kingdom of Yugoslavia“, *Contemporary European History* (2007.), Vol. 16, Issue 2: 215-231. ili Sabrina P. Ramet, „Vladko Maček i Hrvatska seljačka zaštita u Kraljevini Jugoslaviji“, *Časopis za suvremenu povijest* (2011.), god. 43, br. 1: 137-154. i Željko Karaula, *Mačekova vojska. Hrvatska seljačka zaštita u Kraljevini Jugoslaviji* (Zagreb: Despot Infinitus d.o.o., 2015.). Karaula u svojoj opsežnoj monografiji o Hrvatskoj seljačkoj i Građanskoj zaštiti HSS-a, u poglavlju „Hrvatska seljačka zaštita u travanjskim danima 1941.“, str. 441.-455., djelovanje Mačekove zaštite u Đakovu i Đakovštini u Travanjskom ratu 1941. i danima uspostave NDH, koja je u tim događajima imala značajnu, a mjesni pripadnici Kulturbunda tek posrednu ulogu, uopće ne spominje.
- 12 Kulturbund (Schwäbisch-deutscher Kulturbund) – „Švapsko-njemački kulturni savez“, njemačko manjinsko udruženje u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca / Jugoslaviji, osnovano 1920. u Novom Sadu radi očuvanja nacionalnoga i kulturnoga identiteta jugoslavenskih Nijemaca. Kulturbund se razvija u izrazito središte djelovanja njemačke manjine u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca / Jugoslaviji. Prolazi razne faze razvoja, a nekoliko je puta bio zabranjivan i obnavljan, ovisno o politici koju su prema nacionalnim manjinama te Austriji i Njemačkoj (poslije Njemačkom Reichu) vodile pojedine jugoslavenske vlade. Pojavom nacionalsocijalizma u Njemačkoj Kulturbund se postupno, no sve više, politizira i radikalizira. Nakon napada Njemačkoga Re-

ravali razoružati. Jedinice jugoslavenske vojske pružile su otpor i u Đakovu ubile nekoliko građana. Uz to, nekoliko je osoba u Đakovu jugoslavenska vojska uhitila i povelala kao taoce, što se je dogodilo i u Piškorevcima i Velikoj Kopanici, selima prema Savi i nakon nekoliko dana ubila ih u Bosanskoj Posavini.

*

Nezaobilazni i najvažniji izvori za povijest Đakova u danima Travanjskog rata i uspostave NDH sjećanja su Ratka Martinovića (Banja Luka, 1915. – Beograd, 1993.)¹³ i dr. Mije Šalkovića (Satnica Đakovačka, 1894. – Keyport, New Jersey, Sjedinjene Američke Države, prosinac 1980.)¹⁴.

Zanimljiv prikaz događaja u Đakovu i okolici 11. travnja 1941. iznosi starojugoslavenski oficir, inženjerijski poručnik, zatim četnik - pripadnik Jugoslovenske vojske u Otadžbini, a potom partizan - pripadnik Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije/Jugoslavenske armije i u poraću oficir, general-major te general-potpukovnik, Jugoslavenske narodne armije Ratko Martinović, u svojoj knjizi uspomena *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* objavljenoj 1979.¹⁵ Opisujući povlačenje 33. pješadijskog puka Vrbaske divizije jugoslavenske vojske od Našica preko Đakovu i Bosanskog Šamca u Bosnu do Ravne Gore u zapadnoj Srbiji i osnivanja Jugoslovenske vojske u Otadžbini, i daljnje događaje u njegovom ratnom i vojničkom životopisu, Ratko Martinović, u povijesti Ravnogorskog pokreta zabilježen kao prvi koji je pustio kosu i bradu i zbog toga bio prekokren od nadređenog mu Dragoljuba M. Mihailovića, u svojim sjećanjima na događaje iz travnja 1941. u Đakovu i okolici navodi:

---

icha na Kraljevinu Jugoslaviju u travnju 1941. prestaje djelovanje Kulturbunda jer su Nijemci u novostvorenim državama (Nezavisna Država Hrvatska) ili na okupiranim područjima ili područjima pripojenim drugim državama (Njemački Reich, Mađarska) organizirani u njemačke narodne skupine. Tako je 13. travnja 1941. osnovana i Njemačka narodna skupina u NDH. Usp. „Kulturbund”, u: *Hrvatska enciklopedija*, sv. 6, Kn – Mak, gl. ur. August Kovačec (Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, 2004.), str. 341.

13 Usp. „Ratko Martinović”, https://sr.wikipedia.org/sr-el/Ратко_Мартиновић, pristupljeno 9. srpnja 2021.

14 Usp. Vladimir Geiger, „Znameniti i zaslužni Đakovčani/Đakovštinci. Dr. Mijo Šalković (Đakovačka Satnica, 1894. - Keyport, N. J., SAD, 1980.). Biografija u kojoj se ocrtavaju sve mijene XX. stoljeća”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 155, 24. V. 2001., str. 8.

15 Ratko Martinović, *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* (Beograd: Izdavačka radna organizacija „Rad”, 1979.), str. 23-24.

Braneći komoru i raščišćavajući gužve, ujutro 11. aprila [1941.], našao sam se na začelju puka sa vodom pukovske protivtenkovske čete. Komandir voda je bio aktivni narednik Bogdan Končar, dobro sam ga poznao jer smo bili zajedno neko vreme u mitraljeskoj četi 1. bataljona 33. pešadijskog puka [Vrbaske divizije].

Prišao sam mu i krenuli smo zajedno. Razgovarali smo o protivtenkovskim topovima M 38, kalibra 47 mm. Ulazili smo u Đakovo. Kuće zatvorene, na prozorima kapci. Odjednom, na jednoj raskrsnici dočeka nas mitraljeska vatra. Bez komande, kako je ko stigao, uzimali smo zaklone. Posle kratkotrajnog iznenađenja i nekoliko mitraljeskih rafala video sam da sa zvonika Đakovačke katedrale mitraljez bije po nama. Povukao sam se do [Bogdana] Končara, a on me upita da nije to neka greška. Možda misle da smo Nemci. Ubrzo smo se uverili da to nije bila greška, već su to bili „frankovci”¹⁶. Mitraljez je i dalje kosio duž ceste. Da mi njega skinemo, čiji je da je, a već smo uz put čuli da su dosta vojnika razoružali „frankovci”. Osmotrih smo dvogledom i utvrdili da je mitraljesko gnezdo na prozoru zvonika.

[Bogdan] Končar je brzo postavio protivtenkovac i nanišanio. Jak pucanj i Končarova psovka. Na prozoru tornja oblačić belkastog dima.

Više nije bilo mitraljeske vatre, ali [Bogdan] Končar, za svaki slučaj, opali još jedan metak. Granata se rasprsnu na zidu ispod prozora. Nismo gađali protivtenkovskim granatama. Čuvali smo ih ako naiđu tenkovi.

Prikupio sam vojnike. Bili su, sem nekoliko kadrovaca, svi rezervisti, uglavnom iz podgrmečkih sela. Pogledah još jedanput na katedralu¹⁷, i kolona produži raskaljanim putem ka Bosanskom Šamcu.

16 Frankovci – isprva naziv za pripadnike Čiste stranke prava, hrvatske nacionalističke političke stranke osnovana 1895. godine nakon raskola u Stranci prava, kojeg je izazvala struja na čelu s Josipom Frankom (1844. - 1911.). Žestoko su se protivili stvaranju južnoslavenske države, a nakon 1918. okupljaju se u okviru Hrvatske stranke prava koja je raspuštena uvođenjem diktature 1929. godine. Članovi stranke nakon toga odlaze u emigraciju (Ante Pavelić, Mile Budak i dr.) ili djeluju ilegalno.

17 U bilješki Martinović spominje: „Ustaška uprava u Đakovu, odmah po preuzimanju vlasti izdala je proglas, raspisujući nagradu za onoga ko prokaže lice koje je 11. aprila [1941.] gađalo Đakovačku katedralu.”

Uskoro smo dostigli kolonu puka. Bila je to komora, iako komora treba da bude na čelu pri odstupanju. [...] Uskoro se uopšte nije moglo ići putem koji je bio potpuno zakrčen vozilima i zapregama. Neke grupe, pa i čitave kolone, dolazile su iz suprotnog pravca, govoreći da će posesti položaje kod Đakova. Oficira gotovo da nije bilo sa vojskom. [...] Sa [pukovskom protutenkovskom] četom sam se probijao kraj puta da bismo sustigli puk. To nam je uspelo tek u zoru 12. aprila [1941.], kada smo prolazili kroz [Bosanski] Šamac. [...]

Ratko Martinović

Znatno drugačiji prikaz događaja u Đakovu u danima Travanjskog rata i uspostave NDH nudi u svojim sjećanjima [izvorno u rukopisu naslovljenim „Narod od 1941.” odnosno kasnije dopisano „Đakovački ustanak 1941.”] dr. Mijo Šalković đakovački odvjetnik, tada (bivši) zapovjednik Kotarske i Mjesne zaštite Hrvatske seljačke stranke u Đakovu¹⁸:

18 M. Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, str. 8.

[...] *Kada je 27. ožujka 1941. Simovićev [general vojske Kraljevine Jugoslavije Dušan T. Simović] puč srušio tu sporazumašku zgradu [Banovinu Hrvatsku], hrvatski je narod bio jedinstven i jak spremno čekajući zapovijed.*

Ali – komanda nije dolazila. [Dr. Vladko] Maček, koji je [ministra prometa Kraljevine Jugoslavije dr. Bogoljuba] Jeftića ogrebao, prepao se i pustio narod.

U tim danima bijahu i večeri i noći svugdje po Hrvatskoj budne. Ljudi se sastajahu pretresajući događaje, slušajući radio vijesti, zabrinuto čekajući uzalud što misli i što radi Vodstvo...

Nad ponorom [Kraljevine] Jugoslavije do koga je dovela beogradska vlada stajaše i [Dr. Vladko] Maček ne mogavši se raskrstiti neiskrenih saveznika...

Na Veliki Tjedan u Đakovu.

Kod Tome Švende, gostioničara i trgovca u njegovoj kući¹⁹ sastajali smo se nas više skoro svake večeri slušajući vijesti sa radija. Došao je i 10. travnja [1941.], kada na večer čusmo proglašenje Hrvatske Samostalnosti [proglašenje Nezavisne Države Hrvatske] i poziv na opći ustanak. Bijasmo: ja, Švenda Tomo, Matais Pavo, Brgles Josip, Pišl Karla, Bassi Jeronim, Švenda Julka, Wiener Salamon i još neki.

U mjestu (Đakovu) se nalazila komanda jugosl.[avenske] armije, mnogo vojnika i opskrbni odjel (tren) sa kolima punima ratne spreme. Nije bila šala poslušati poziv na ustanak. Bijasmo jednodušni u tome, da bi Đakovo trebalo pozivu da se odazove. Svi pogledi bijahu uprti u mene, jer sam ja bio bivši zapovjednik Kotarske Zaštite, a do jučer Mjesne Građanske Zaštite [HSS-a]. Razumio sam da traže moju odluku i ja sam promislivši rekao: Dobro braćo. Vi ste za to, da se dignemo. Ali mi nemamo oružja. Ovdje je vojska i proći će ovuda više / Izaći na ulice kao zaštita bez oružja bilo bi smiješno. Znači, mi moramo to oružje naći i uzeti... Ljudi, zaključimo ovo naše sjedenje i 'ajdemo kući da se ispavamo. Ja ću na mojoj kući²⁰ u 8 sati izvjesiti hrvatski barjak kako znak za ustanak. Pozive ću razaslati na zaštitnike [HSS-a] trideset, jer toliko imadem zaštitnih šešira, da dođu na

19 Tada u Ulici Ljudevita Gaja, danas Ulica Stjepana Radića.

20 Tada Školski sokak, danas Ulica kralja Tomislava.

zbor u Vatrogasno Spremište²¹, a vi ćete biti zapovjednici pojedinih grupa...

Sutradan na Veliki Petak 11. travnja [1941.] izvješten je barjak na mojoj kući u osam sati. Moji pisari (bijah advokat) Šilac Mato i Anđelko Šalković, Zlatko Lasić raznijeli su pozive. Točno u 10 sati do podne svi pozvani bijahu na okupu u Vatrogasnom Spremištu. Razdijelivši zaštitne šešire, postrojio sam 30 ljudi, udijelio u četiri grupe, svakoj imenovao vođu. Bijahu ovi: Brgles Josip, Brdarić Ivan, Pišl Karla, Matais Pavo. Postrojenoj četi izložio sam stvar ovako:

Braćo Hrvati, Zaštitnici!

Vama je svima već poznato, da je u Zagrebu proglašena Hrvatska samostalnom državom. Sav hrvatski narod je pozvan na ustanak tj. da preuzme vlast u svoje ruke. Đakovo nije nikada u povijesti Hrvatske bilo izuzeto ni zadnje, a unazad deset godina je i prednjačilo. Ne smije dakle izostati ni sada. Ja sam se kao zapovjednik zaštite [HSS-a] posavjetovao [sam] sa predsjednikom mjesne HSS Pavom Matais, te sa članovima odbora Bassi Jerkom, Pišl Karlom, Tomom Švendom i nekim članovima [Hrvatske] Seljačke Stranke, te smo se složili da i mi Đakovčani svoju dužnost prema Hrvatskoj iskupimo. Vi vidite u Mjestu je jugoslavenska armija i tren. Glavni štab se nalazi u hotelu Central²², a po ulicama je i po dvorištima ukonačena vojna kolona ratnog i vojnog materijala. Vojska [Kraljevine Jugoslavije] treba, da daje otpor Hitlerovoj navali koja je uslijedila. Nema dvojbe da će jugoslavenska [vojska] uzmaći pred njemačkom vojnom snagom, tim više jer Hrvati ne će Jugoslavije. I ta uzmičuća vojska će prolaziti kroz Đakovo cestom na jug. Da se ne bi dogodilo kao što se desilo 1918., te su oružane grupe i pojedinci pljačkali i harali narod i imovinu, dužnost je naše [mjesne] zaštite da to spriječi i da pruži narodu sigurnost i pomoć. Mi oružja nemamo. Moramo ga stvoriti. I ja izdajem slijedeću zapovjed:

Prvi odjel zauzeti će poštu²³ i onemogućiti svaku telefonsku i telegrafsku vezu jugoslavenskoj vojsci. Drugi i treći odjel će se raspo-

---

21 Tada u ulici Kraljice Marije, danas ulica Matije Gupca.

22 Tada na Zrinjskom trgu, danas Ulica bana Jelačića.

23 Tada na Zrinjskom trgu, danas Trg Franje Tuđmana.

rediti po ulicama, sredine mjesta, obavijestiti narod naročito one sa sela, da se požure kućama, da jave osnutak Hrvatske države [Nezavisne Države Hrvatske] i izvijeste što se u Đakovu dešava, a ja idem sa jednim odjelom u općinu²⁴ i kotar²⁵ da uzmemo oružja koliko ga ima i da obavijestim i općinu i kotar da je zaštita [HSS-a] preuzela odgovornost za mir i red. Oružana lica u službi jugoslavenske vojske treba pozvati da predadu oružje, jer je nastala nova [hrvatska] država, ali izbjegavati oružani sukob. Kola sa vojnom i ratnom spremom uputiti u dva slagališta i to za lakše oružje i ratni materijal Vatrogasno Spremište, a za teže i topovsko Stubeova pustara²⁶. Kod slagališta postaviti našu stražu.

Tako je po prilici glasila moja zapovjed.

Općinski načelnik Tomica Jelasić je sa radošću primio na znanje da sam preuzeo odgovornost za mir i red i pozvao redarstvo da mene imade slušati. Nešto pušaka smo dobili, a on je obzirom na blagdan i događaje raspustio činovništvo kući. Mi smo postavili stražu pred općinom i tu se je odmah sabiralo oružje i vojna sprema od razoružanih [jugoslavenskih] vojnika na cesti.

Upraviteljem kotara [Đakovo] bijaše [Antun] Delač, kotarski pristav. Njemu sam slično izložio kao i u općini i on je odmah o tom obavijestio žandarmeriju. Dao nam je oružja, ostavio u nadzornoj službi dva činovnika, a ostalo i sam, udaljilo se kućama.

Omladina đakovačka je tada spontano obišla kuće i pozvala građanstvo da izvjesje hrvatske barjake, pa je pred podne cijelo mjesto bilo pod zastavama.

Štab jugoslavenske vojske, kome je prekinuta svaka telefonska i telegrafska veza putem pošte, ugledavši Đakovo pod barjacima i zaštitnike [HSS-a] na ulicama, nestao je iz mjesta.

Pred podne [11. travnja 1941.] stizahu prvi odjeli jug.[oslavenske] vojske na uzmaku. U nastaloj situaciji ne samo da su vojnici predavali dobrovoljno oružje, već se odmah jedan kapetan Hrvat sa četiri

24 Tada Ulica kralja Aleksandra, danas Ulica pape Ivana Pavla II.

25 Tada u Pašeničkoj ulici, danas Ulica Ante Starčevića.

26 Riječ je o pustari Pavla Stubbea (ranije Kohnova pustara), smještenoj na sjevernom dijelu grada (danas vojarna 3. gardijske brigade „Kune”).

oružana vojnika postavio pred općinu i bezobzirno stao razoružavati. To je stvorilo među njima još veću zabunu. Prvi tank [tenk] je stigao na uzmaku pred općinu. Zaštitnik [Josip] Brgles skočio mu je na kapu i pozvao da izađe van, ali se ovaj pokrio zapalio motor i digao topovsku cijev pa počeo iz nje pucati kroz ulice krčeći si put naprijed za Bosnu.

Đakovo se praznilo od svijeta na ulicama... Zaštitnici [HSS-a] su pozvali trgovce i obrtnike da svoje radnje zatvore, a narod sa sela neka požuri kućama.

Ostala je na ulici samo zaštita [HSS-a] i vojska.

Dojavnici jugoslav.[enske] vojske na konjima i motorima vraćahu se javljajući svojim pretpostavljenim o razoružavanju u Đakovu. Tako je u uzmičućoj [jugoslavenskoj] vojsci nastala zabuna, jer su pretpostavljali da se u Đakovu nalaze njemački padobranc...

Ispred Đakova vidjelo se rastepene vojske po poljima i šumi, gdje zastaje izbjegavajući prolaz kroz Đakovo.

Istom što je tank [tenk] u mjestu izbacio nekoliko tanadi iz svog topa počela je topovska paljba uzmičuće [jugoslavenske] vojske na Đakovo. Krovovi kuća letjeli su rastepeni, zaprašile su granate po katedrali. Situacija bijaše za mjesto ozbiljna. Da se ne bi bijes uzmičuće [jugoslavenske] vojske još jače iskalio na grad izdao sam nalog da se zastave na kućama uvuku, dok [jugoslavenska] vojska nestane. To je odmah provedeno.

Ulice su ostale potpuno prazne, samo je zaštita [HSS-a] i žandarmetrija krstarila. Oko 1 sat po podne ulazila je pješadija jugoslavenske vojske držeći se zidova kuća i neprestano pucajući ispred sebe kroz ulice, da osiguraju prolaz. Tom zgodom su dva građana platila životom²⁷, jer se nisu sa ulice uklonili.

Sve kuće uzduž ceste Našice-Đakovo-Šamac i dvorišta bila su zaposjednuta od regularnih [jugoslavenskih] vojnika, koji su imali osigurati ostacima jugoslavenske vojske uzmak... Zaštita [HSS-a] se povukla u zaklone...

Posljednji odredi odbjege [jugoslavenska] vojske nestali su iz Đa-

---

27 Riječ je o Pavlu (Pavi) Jurkoviću, podvorniku u općini i Milanu Labusu, poštaru.

kova iza 4 sata po podne uzevši sa sobom iz kotara nadzorne službenike Vinković Josipa [ispravno bi bilo Mirka] pisara i Dr. [Pavla] Löbla liječnika, koju obojicu zaklaše kod [Bosanskog] Šamca na Savi i baciše u vodu. To su bili srbski četnici... Oni su i činili glavninu bježećih vojnika jugosl.[avenske] armije koja se sklonila u Bosnu.

Zaštita [HSS-a] je zatim po kućama i dvorištima sabirala ratni materijal, a po ulicama zaostale podvoze i kola uputila u određena skladišta.

Već u mrak, po zapadu sunca stizali su prvi motorizirani odredi nje-mačke vojske. Vidjevši da je mjesto mirno, da je na ulicama zaštita [HSS-a], žandarmerija i policija, tražili su obavijest od mene. Kad sam im rekao da vršimo dužnost u ime novo stvorene Hrvatske države [NDH], nisu se ni malo zadržavali već su odmah nastavili progon bježeće jug.[oslavenske] vojske.

Naš pothvat bijaše okrunjen značajnim uspjehom.

Utvrđeno je da se jugosl.[avenska] vojska uredno povlačila sve do Đakova. Te se je raspršila. Hrvati su je listom napustili, a i drugi iz hrvatskih strana. Ostali su oni iz južnih krajeva i srpski četnici žureći da se domognu bosanskih brda. [...]

Na veliku subotu [12. travnja 1941.] u 10 sati bijah pozvan u kotar radi naročite obavijesti. Tamo sam našao upravitelja kotara [Antuna] Delača, kolegu, Dr. Marka Vučetića, odvjetnika i nekog izaslani-ka iz Zagreb. U prisuću ovih lica mi je dotični izaslanik saopćio, da ja treba da predam dužnost, jer je za ovu po vladi NDH određen Dr. Marko Vučetić, pošto ja nisam ustaša.

Pokazana mi je neka poruka Dr. [Vladka] Mačeka, kojim se zaštitnici [HSS-a] pozivaju da se stave na raspolaganje novoj ustaškoj vlasti...

Primio sam to na znanje, sakupio zaštitnike i saopćio im, da sam dužnosti riešen po novoj vlasti, pa kao zapovjednik zaštite [HSS-a] ih raspuštam, ali da im je od volje hoće li se novom zapovjedniku odazvati.

Kako ustaša u Đakovu gotovo ne bijaše, to su zaštitnici [HSS-a] neko vrijeme još kao takovi bili na dužnosti. [...]

Mijo Šalković

O događajima u Đakovu u vrijeme Travanjskoga rata 1941. godine i uspostave NDH objavio i dr. Zvonko Benašić (Đakovo, 1931. – Osijek, 2013.)²⁸ svojevrsna kratka sjećanja. Iako se pojavljuje kao suvremenik i neposredni očevidac (živio je u Ulici Luke Botića, u „sjeni katedrale”, kako je sam često naglašavao), njegova su sjećanja protkana i podacima iz ranijih napisa Stjepana Brlošića i dr. Mije Šalkovića, kao i usmenom predajom o tim događajima koja je desetljećima kolala i još uvijek kola među Đakovčanima. Benašić spomenute događaje opisuje na sljedeći način:²⁹

Njemačke vojne jedinice iz pravca Virovitice i Našica zauzele su 11. travnja 1941. Đakovo.

Pred nadiranjem njemačkih vojnih jedinica bez većeg otpora povlačila se Bosanska i Vrbovska divizija [ispravno bi bilo: Vrbaska divizija] Jugoslavenske vojske. Uz te jedinice povlačili su se i dijelovi artiljerijskih jedinica kao i nekoliko tenkova. Put povlačenja vodio ih je 10 i 11. travnja [1941.] preko Đakova u pravcu Bosne.

Mjesna gradska zaštita na čelu sa zapovjednikom dr. Mijom Šalkovićem imala je zadatak spriječiti Jugoslavensku vojsku da prilikom

28 Usp. Borislav Bijelić, „In memoriam / Zvonko Benašić”, *Zbornik Muzeja Đakovštine* (2013.), 11: 406-408.

29 Usp. Z. Benašić, „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, str. 21.; Isti, *Đakovački spomendani*, str. 156-158.; Isti, *Đakovački spomendani. Drugo dopunjeno izdanje*, str. 200-202.

повлаченја плјачка и убја народ. Та малобројна Заштита (претежито су то били чланови Хрватске сељачке странке) била је врло слабо наоружана јер су тек нешто оруђја преузели од жандара, а касније и од многих војника који су се добровољно предавали. На кућима у граду извјешене су хрватске заставе.

Неке војне јединице сазнавши да је у Ђakovу организирана наоружана Заштита заобилазиле су Ђakovo крећући се полјским путевима. Већи дио Хрвата који су били у саставу тих Југославенских војних јединица дошао је у Ђakovo и предао оруђје. То су учинили и сељаци који су конјским запрегاما пратили војне колоне возећи оруђје и опрему. Сви су након предаје оруђја пуштени и отшли су својим кућима.

Артиљеријске јединице Југославенске војске отвориле су 10 травња [1941.] [sic!]³⁰ топовску палјбу по Ђakovу. Главна мета била им је катедрала те су гранате погодиле неколико стамбених зграда у улици Луке Ботића. А једна сјеверну апсиду катедрале близу улaza у кriptу.

У опћинској згради војници Југославенске војске затекли су градоначелника Јелаћића на чијем је столу била машиница. Иако нијко из зграде није пружио отпор, из опћинске зграде је изведено неколико службеника и постројено под зид тадашње зграде суда. Све је било спремно да се ти недужни људи стрелјaju. Храбри Ђakovчанин Зvonко Драженовић стојећи иза бетонског kiosка (буде) крај жупне цркве запучао је из машинице (чешке Зbroјовке). То је поплашило војнике и официре који су побјегли не остваривши своју злу намјеру.³¹

У граду је „патролирало” неколико малих тенкова који су, након што су их напали чланови Заштите, неколико пута запучали, а затим се по наређењу њиховог заповједника предали. Заповједник те тенковске јединице био је Ђakovчанин Виктор Сокола. Четри заробљена тенка остала су дуђе времена у Ђakovу у кругу бискупског млина „Штедиша”.

30 Riječ je o netočnom navodu i trebalo bi pisati: 11. travnja 1941.

31 Zvonko Draženović (Brinje, 1904. – Đakovo, 1971.), u poraću, 6. srpnja 1945. osuđen je od Vojnog suda na 5 godina zatvora zbog tog čina, koji je proglašen pomaganjem oružanim snagama NDH, a u svibnju 1946. kazna mu je smanjena na 3 godine zatvora, što je odslužio. Usp. *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, prir. Mato Lukačević, Mladen Đaković, Stjepan Jakab i Ivo Tubanović (Đakovo: Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osijek – Ogranak Đakovo, 2007.), str. 330.

Jedinice Jugoslavenske vojske napustile su Đakovo 11. travnja [1941.] oko 16 sati i sa sobom su povelı dva kotarska službenika (Josipa [ispravno bi bilo: Mirka] Vinkovića, pisara i liječnika [Pavla] Löbla. Ta dva „taoca” su kod [Bosanskog] Šamca zaklali i bacili u Savu. Prolaskom kroz Piškorevce uhitili su i povelı sa sobom još 6 osoba, a iz Velike Kopanice dvojicu. Iako je većina njih bila nedužna, ubili su ih srpski vojnici.

Pred večer 11. travnja [1941.] (bilo je to dan pred Uskrs – Velika subota) bez otpora ušla je u Đakovo njemačka vojska. Saznavši da je u gradu u ime nove države NDH organizirana Zaštita i uvjerivši se da vlada red napustili su Đakovo bez zadržavanja.

U centru grada (ispred današnje trgovine „Peko” i ljekarne) pretežitı građani njemačke narodnosti radosno su dočekivali njemačke vojnike nudeći im hranu i piće (pripremljeno za Uskrsne blagdane). Njemačke vojne jedinice su prošle kroz Đakovo bez ijednog incidenta, a vlast u gradu su preuzeli dužnosnici novo stvorene države.

dr. Zvonko Benašić

Kiosk (buda) iza kojega je na nadolazeću jugoslavenski vojsku 11. travnja 1941. iz strojnice pucao Zvonko Draženović.

*Njemačka vojska ušla je bez otpora u Đakovo u večernjim satima 11. travnja 1941.
(izvor: <https://www.facebook.com/djakovozanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234438602268/?type=3&theater>)*

**

O travanjskim događanjima u Đakovu i Đakovštini u 1941. i ljudskim žrtvama i materijalnim štetama izvijestio je u niz navrata u travnju i svibnju 1941. godine, te u veljači 1942., i onodobni đakovački, osječki i zagrebački tisak. Posrijedi su mahom veoma zanimljivi i sadržajni napisi - u većini slučajeva izvorni dopisi nastali u Đakovu - koji su do sada tek djelomično bili predmetom interesa povjesničara i publicista.³² Ti tekstovi omogućavaju cjelovitije sagledavanje dramatičnih đakovačkih zbivanja u travnju 1941., te stoga prijepis najilustrativnijih donosimo u daljnjem tekstu.

-
- 32 Usp. „Žrtve u borbi za hrvatsku slobodu”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 105 (7165), 16. IV. 1941., str. 12.; „Srbi pucali iz topa na đakovačku katedralu. Posljednji izljev bijesa nemoćnih”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 107 (7167), 18. IV. 1941., str. 6.; „Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.; M. N., „Vandalsko bombardiranje đakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.; „Nove žrtve srpskog zvjerstva. Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Kopanice”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 111 (7171), 22. IV. 1941., str. 6.; „Iz oslobođene Djakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.; „Krivci za bombardiranje đakovačke katedrale. Prije ulaska u grad Srbi su otvorili paljbu na katedralu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 72, 25. IV. 1941., str. 5.; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.; „Uhićen velik broj četnika i bivših političara u hrvatskoj pokrajini. Među ostalim uhićeni su i oni ljudi, koji su topovima pucali na katedralu u Djakovu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 76, 29. IV. 1941., str. 6.; „Hrvatski ustaški stan u Đakovu. Povjerenik za đakovački kotar. – Vjenčanje ustaše. – Žrtva četnika”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 150 (7180), 1. V. 1941., str. 13.; „Vasilije Krlježa pucao iz topa na katedralu u Đakovu. Uhićen je poznati zločinac, na kojeg pada sumnja, da je ubio ustašu Ivu Ribarića u Osijeku”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 86, 9. V. 1941., str. 10.; „Posljednja srpska razaranja u Hrvatskoj. Barbarski pokušaj razorenja đakovačke katedrale”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 88, 11. V. 1941., str. 6.; „Uhvaćen Vasilije Krklješa”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 1 (15), 11. V. 1941., str. 8.; „Popravak stolne crkve”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 3 (17), 25. V. 1941., str. 8.; „Popravci u katedrali”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 12 (26), 3. VIII. 1941., str. 8.; „Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., 3.

Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu

Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini³³

ĐAKOVO, 17. travnja [1941.]. Raspršena srpska vojska prolazila je kroz Đakovo gdje su zaštitnici³⁴, ustaše i članovi Kulturbunda vršili razoružanje. Na trgu se pred općinom nalazilo i nekoliko tankova [tenkova], te je iz jednog neki četnik otvorio paljbu na skupljeno građanstvo. Zbog toga je zavlitala panika među svijetom, što su iskoristili ostali četnici i uhapsili 20 Đakovčana zadržavši ih kao taoce, dok ne prođe kroz Đakovo sva srpska vojska. Ipak je zarobljenike uspjelo osloboditi pucnjavom na čuvare, koji su polijegali, a Đakovčani se razbježali. Na bijegu je ubijen od četnika Pavao Jurković, opć.[inski] podvornik, star 42 godine, otac četvero djece. Četnici su tada nastavili pucnjavom iz tankova [tenkova] kroz glavne ulice i na taj način oštetili gotovo sve kuće. Na pucnjavu strojnih pušaka i tankova [tenkova] počela je i paljba na Đakovo iz topova, koji su bili skriveni po okolnim šumama. Od topovskih taneta oštećena je na dva mjesta i stolna crkva, jer su nju Srbi namjeravali razrušiti. Od jednog komada topovske granate ubijen je listonoša Milan Labos [ispravno bi bilo Labus], i to baš u času kad je iz pošte bježao u sigurnije sklonište. Osim Jurkovića i Labosa [Labusa] ubijena su još dva vojnika, koje su također ubili srpski četnici. Sve četiri žrtve sahranjene su na Veliku subotu na đakovačkom groblju uz brojno sudjelovanje đakovačkoga građanstva. Nad grobom pok.[ojnog] Pave Jurkovića, koji je pao kao žrtva za slobodu, govorio je u ime hrv.[atskih] ustaša g.[ospodin] dr. Marko Vučetić, a u ime uhapšenih 20 taoca g.[ospodin] Fratrić. Sprovod žrtava obavio je mjesni kapelan vlč. g.[ospodin] Matija Pavić. Đakovo se i ovaj puta pokazalo dovoljno jako, da se i uz cijenu žrtava otrese zadnje srpske tiranije, protiv koje su se borili svjesni hrvatski ustaše Đakova, koje je solunski dobrovoljac [ban Banovine Hrvatske dr. Ivan] Šubašić bio nedavno strpao u tamnicu.

Proklamacija slobodne i nezavisne Države Hrvatske primljena je u Đakovu s velikim oduševljenjem i manifestacijama. Cijelo je mjesto okićeno hrvatskim zastavama. Njemačka vojska dočekana je u Đakovu također s najvećim

33 „Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.

34 Riječ je o pripadnicima Građanske zaštite HSS-a u Đakovu.

oduševljenjem. Kroz sve ove dane brojno građanstvo čini špalir njemačkoj vojsci, koju neprestano pozdravlja. Pojedini automobili vojske zaustavljaju se na Strossmayerovom trgu, a časnici i vojnici ulaze u stolnu crkvu, koju razgledavaju s velikim interesom.

U Đakovu je osnovan stožer đakovačke satnije, koji kao mjesno vojno zapovjedništvo vrši svu vlast u mjestu. Zapovjednikom stožera imenovan je natporučnik g. Aleksandar Tropsch. - Danas je stožer izdao poziv svim pričuvnim časnicima i podčasnicima i vojnicima, da se svaki dan prijave u Hrvatskom domu radi evidencije i upisa u hrvatsku vojsku. - U Đakovo neprestano stižu vojnici iz svih krajeva, koji su bili u bivšoj jugoslavenskoj vojsci, a sada se vraćaju svojim kućama. Za ove vojnike uređeno je konačište i prehrana u vatrogasnom spremištu u Pejačevićевой ulici.³⁵ - Hrvatski ustaški stan nalazi se u pučkoj školi.³⁶

Mjesno vojno zapovjedništvo raspustilo je dosadnji općinski odbor i razriješilo dužnosti općinskog načelnika g. Tomislava Jelešića. Novim načelnikom trgovišta Đakovo imenovan je ustaški prvak g. dr. Marko Vučetić, odvjetnik iz Đakova. Ujedno je općinskim blagajnikom u Đakovu postavljen g. Josip Đaković, prijašnji dugogodišnji opć.[inski] blagajnik, koji je nedavno morao seliti u Drenje. S tim u vezi razriješen je dužnosti opć.[inskoga] blagajnika g. Josip Hulak, voditelj opć.[inskog] potrošarinskog ureda.

VANDALSKO BOMBARDIRANJE DJAKOVAČKE KATEDRALE ZVJERSTVA SRBA PRI POVLAČENJU³⁷

Na Veliki Petak oko 10 sati prije podne, došle su srpske čete, koje su bile na povlačenju u Djakovo ali su pred Djakovom postavili topovske baterije i ispalili oko 15 hitaca na Djakovo. Tom je zgodom stradala glasovita djako-

---

35 Zapravo se ulica službeno zvala Ulica kraljice Marije (do Marsejskog atentata Pejačevićeva), a danas je to Ulica Matije Gupca (usp. bilj. 21).

36 Tada Školski sokak, danas Ulica kralja Tomislava.

37 M. N., „Vandalsko bombardiranje đakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, Hrvatski narod (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.

vačka katedrala sa dva pogotka, a biskupski dvor je prorešetan hitcima. Osim toga stradala je kuća g.[ospodina] Morbera, Slatkoga, Lukića (dvije kuće) izravnim pogocima, kao i jedna mala kuća iza kolodvora, koja je bila u plamenu. Jedan tank je stao pred đakovačkom vijećnicom i pucao na sve strane. Iz općine su bili odvedeni svi prisutni i postavljeni pred bajunete kao taoci. Tom zgodom je ubijen općinski ovrhovitelj [Pavo] Jurković, opće poznati hrvatski nacionalista i ustaša, koji ostavlja dvoje neopskrbljene djece. Pred trgovinom Jakševac postavljena je straža, koja je dočekivala pridolazeće vojnike sa ceste od Osijeka i sve je uhapsila i stavila pred strojne puške. Tom je zgodom ubijen jedan vojnik, koji je išao iz Osijeka svojoj kući, budući je vojska bila raspuštena. Ubio ga je iz revolvera jedan mali major, čije ime nismo mogli saznati. Taj je major bio prosijed i na sebi je imao vojničku kišnu kabanicu. On je komandirao cijelim ratnim operacijama u Đakovu, a bio je okružen sa tzv. 'šiftarima', koji su imali ručne strojne puške.

Kao taoci iz Đakova su odvedeni u lance svezani i batinani od vojnika: Dr. [Pavao] Löbl, [?] Berc učitelj, [Mirko] Vinković, kancelista iz kotara i [?] Šnidarić opć.[inski] ovrhovoditelj. Za njihovu sudbinu se ne zna. Koliko sam mogao saznati, naročito su se isticali uz tog majora svojom brutalnošću i Gjorgjević Ranko kap.[etan] I. kl.[ase] I. bat[erije] 40 puka i kapetan ili major 30. dopunskog ratnog puka neki Popović (visok i snažan čovjek).

Ustaše su bili otvorili vatru na tu razularenu masu vojnika, ali su radi taoca morali obustaviti paljbu, jer bi svi bili ubijeni.

Kao taoci vojnici, koji su došli iz Osijeka bili su: Milan Novoselović, prof. iz Zagreba, Luka Vidaković, seljak iz Svilaja, Luić N. seljak iz Topolja, Lukačević N. seljak iz Trnave sa još dvadesetoricom vojnika, čija imena nisu poznata. U Đakovu je ubijen kod crkve³⁸ od granate, koja se odbila, đakovački poštar Laboš [Labus] Milan i još jedan vojnik čiji se identitet nije mogao ustanoviti.

Kad je vojska otišla, Ustaše su pod vodstvom svojih zapovjednika pokupili mrtve, koji su bili na svečani način sahranjeni na groblju u subotu poslije podne. Putem prema Vrpolju bježali su naši vojnici, gdje im se pružila prilika, a u Svilaju je nastao takav metež da su i vojnici 30. puka pobjegli glavom bez obzira.

U Đakovu inače vlada red i mir koji nadzire Ustaški satnik g.[ospodin] [Aleksandar] Tropš [Tropsch] sa četom dobrih ustaša.

---

38 Riječ je o katedrali.

Srpska horda ostavila je oko 4 vagona municije i preko nekoliko stotina kola sa blagom u Đakovu i u bližoj okolici. Ti isti vojnici su odveli iz [Starih] Mikanovaca četiri naša oružnika, koje su strahovito tukli i mučili cijelim putem.

Nove žrtve srpskog zvjerstva Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Kopanice³⁹

ĐAKOVO, 19. travnja. Prije nekoliko dana stigla je vijest stožeru đakovačke satnije, da su kod Modriča u Bosni nađena četiri umorena čovjeka, zakopana u zemlju, koji su prije smrti grozno mučeni. Pošto se traga za mnogim nestalim Đakovčanima, to je u Modriče poslan ustaški automobil s nekoliko ustaša. Na licu mjesta uspjelo je Đakovčanima prepoznati kotarskog činovnika iz Đakova Mirka Vinkovića i dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, koji je rodom iz Đakova. Tjelesa svih četiriju žrtava bila su iznakažena i izmrcvarena, da su se jedva mogla raspoznati. Krvožedni Srbi uhvatili su nevine hrvatske žrtve i zvjerski ih mučili na najgore načine, dok nijesu bijednici u mukama izdahnuli. Na rukama pok. Vinkovića bilo je svezano debelo uže, i to tako kruto, da mu je formalno presjeklo obje ruke. Gotovo sve kosti na tijelu isprebijane su od udaraca. Također su na dosada nezapamćen način mučene i ostale žrtve. Na licu dra Löbla odbijen je jedan cijeli komad obraza, te ga je bilo teško prepoznati.

U subotu poslije podne obavljen je u Đakovu ukop pok. Vinkovića, kojeg je na grob ispratilo cijelo Đakovo i brojni seljaci iz okolice, te jedan odred vojnika đakovačke satnije zajedno s časnicima i zapovjednikom stožera natporučnikom g. Tropschom. Na grobu održao je govor povjerenik općine trgovišta Đakova g. dr. Marko Vučetić. Pokojnik, kojemu je bilo tek 27 godina,

---

39 „Nove žrtve srpskog zvjerstva. Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Kopanice”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 111 (7171), 22. IV. 1941., str. 6.

ostavlja stare roditelje i mladu ženu s kojom se tek prošle jeseni vjenčao. - Danas je obavljen ukop druge žrtve pok. dra Pavla Löbla, kojeg je također ispratilo brojno građanstvo i predstavnici vojske. Nad grobom oprostio se od pokojnika vojni časnik, a ujedno i kotarski liječnik g. dr. Stanko Roje iz Đakova. Dr. Löbl umro je u 36. godini života. - Ostale dvije žrtve bila su dva mladića iz Vel.[ike] Kopanice, koji su također prevezeni svojoj kući. Tako Vel.[ika] Kopanica broji sada već četiri žrtve za slobodu Hrvatske. - Neka je slava i vječni mir hrvatskim žrtvama!

IZ OSLOBODJENE ĐAKOVŠTINE PROMJENE U ĐAKOVAČKOJ OPĆINI – NOVI NAZIVI ULICA – ŽRTVE NEČOVJEČNOG MUČENJA⁴⁰

Đakovo, 23. travnja. Na đakovačkom groblju sahranjen je jučer dr. Pavao Löbl, liječnik iz Gorjana star 36 godina, a prekjučer sahranjen je Mirko Vinković, kotar.[ski] činovnik iz Đakova star 27. godina. Oni su obojica ubijeni kod Modriča u Bosni, kamo su ih odveli srpski vojnici i grozno mučili, dok nisu u mukama obojica umrli. Nakon što su Srbi umorili svoje žrtve oni su ih zakopali u zemlju zajedno s još dva mladića iz Velike Kopanice, koji su također podnijeli mučeničku smrt. Poslije osam dana pronadjena su tjelesa u zemlji i ustaškim automobilom prevezena u rodni kraj, gdje su sahranjeni. Nad grobom pok.[ojnog] [Mirka] Vinkovića govorio je đak.[ovački] načelnik g.[ospodin] dr. Marko Vučetić, a nad grobom dra [Pavla] Löbla g.[ospodin] dr. Stanko Roje kotarski liječnik. Do sada je sahranjeno na đakovačkom groblju šest žrtava koji su pali za domovinu. Počivali u miru!

---

40 „Iz oslobođene Đakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13

KRIVCI ZA BOMBARDIRANJE ĐAKOVAČKE KATEDRALE PRIJE ULASKA U GRAD SRBI SU OTVORILI PALJBU NA KATEDRALU⁴¹

ZAGREB, 24. IV. [1941.] U povodu našega članka u broju 66 od 19. travnja o. g. o vandalskom bombardiranju đakovačke katedrale u kojem su iznesene glavne pojedinosti i sam tok razaranja katedrale, jedan očevidac daje nam sada i glavne krivce u tom podhvat.

Prije ulaska u grad bez naredjenja, otvorio je paljbu iz teških topova komandir 3. baterije 40. topničkog puka kapetan II. klase Ostoja Bondžulić iz Požarevca, s aktivnim podnarednikom Krklješa [ispravno bi bilo Krklješ] Vasiljem iz okoline Knina, koji je gadjao na katedralu. Uz njih su se istakli vojnici iz okoline Nove Gradiške i Pakraca, koji su se već u jedinicama još prije pokreta istakli denuncijacijama hrvatskih vojnika. Naročito su se istakli kaplari Kosovac Ignjatije iz Novske i Branislav Jagun, državni lugar iz Djakovca kod Virovitice. Kod zvjerskih ubijanja nevinih ljudi i hrvatskih Ustaša, koji su se vraćali kućama, istakao se je naročito redov Nenadović Lazar iz sela Rogulja kod Pakraca, koji je s puškom u ruci tjerao i kundačio razoružane vojnike koji su se vraćali svojim kućama. Tjerali su ih u Bosnu, a nekolicinu su putem ubili.

Kod prebacivanja trupa pontonima preko Save u Bosnu, ti isti oficiri su se istakli u ubijanju i nagovaranju četnika, da ubiju svakoga koji napusti svoje jedinice i koji su iz hrvatskih krajeva.

---

41 „Krivci za bombardiranje đakovačke katedrale. Prije ulaska u grad Srbi su otvorili paljbu na katedralu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 72, 25. IV. 1941., str. 5.

Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu⁴²

Na Veliki petak prigodom povlačenja srpske vojske kroz Đakovo došlo je do vatrenog napadaja oružjem na Đakovo i đakovčane. Od pol 11 sati prije podne do pol 5 sati popodne prolazila je đakovačkim ulicama raspršena srpska vojska. Neki je tank prolazeći ulicama pucao iz strojne puške i teško oštetio mnoge krovove i zidove. Tako je oštećena zgrada bogoslovnog sjemeništa i biskupskog dvora. Premda je mnogo metaka udarilo u dvor, pa i u neposrednoj blizini [kipa] Majke Božje, koji se nalazi nad ulazom u [biskupski] dvor, ipak je kip čudom ostao posve neoštećen. Na mnogim su kućama razbijena prozorska stakla. Na nekoliko kuća bačene su i ručne granate. Razbijena vojska nije poštedila ni našu katedralu, koju je oštetila s dva topovska pogotka. U času kada je topovska granata udarila u zid kriptе katedrale nalazio se u blizini listonoša Milan Labos [Labus] i on je na mjestu ubijen. Pred općinskom zgradom ubili su srpski vojnici opć.[inskog] podvornika Pavu Jurkovića, oca četvero djece. U borbi pred općinskom vijećnicom također su poginula još dva vojnika i to od ruku svojih drugova. Jednog je vojnika na očigled naroda ubio njegov časnik. Sve četiri žrtve sahranjene su na Veliku subotu na đakovačkom groblju uz brojno učestvovanje građanstva. Od topovskih metaka srušeni su krovovi na nekoliko kuća u Đakovu, dok su mnoge kuće znatno oštećene pogodcima iz strojnih pušaka. – Prošle sedmice prevezeni su u Đakovo na ukop Mirko Vinković, kot.[arski] činovnik iz Đakova i dr Pavao Löbl, liječnik iz Gorjana. Oni su na zvjerski način mučeni i umoreni kod Modriče u Bosni, gdje su bili zakopani u zemlji bez lijesa skoro osam dana. I ove je mučenike na grob ispratilo skoro cijelo Đakovo zajedno s predstavnicima vojske Nezavisne Države Hrvatske. Na grobu pok.[ojnog] M.[irka] Vinkovića govorio je povjerenik đak.[ovačke] općine g.[ospodin] dr Marko Vučetić, a na grobu pok.[ojnog] dra Löbl g.[ospodin] dr Stanko Roje, kot.[arski] liječnik. Neka je laka hrvatska zemlja hrv.[atskim] žrtvama! Počivali u miru.

---

42 „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.

Srbi pucali iz topa na đakovačku katedralu

Posljednji izljev bijesa nemoćnih⁴³

Na Veliki Petak dopodne, prigodom povlačenja srpske vojske kroz Đakovo, dao je jedan srpski oficir, na službi kod osječke topničke jedinice, ispaliti dva topovska hica neposredno u đakovačku katedralu. Oba su hica pogodila.

Na slici vidi se oštećeni zid katedrale, pogođen granatom poljskog topa.⁴⁴

---

43 „Srbi pucali iz topa na đakovačku katedralu. Posljednji izljev bijesa nemoćnih”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 107 (7167), 18. IV. 1941., str. 6.

44 Dječak na fotografiji je Zvonko Benašić.

UHIĆEN VELIK BROJ ČETNIKA

i bivših političara u hrvatskoj pokrajini

MEDJU OSTALIM UHIĆENI SU I ONI LJUDI, KOJI SU TOPOVIMA
PUCALI NA KATEDRALU U DJAKOVU⁴⁵

Zagreb, 28. travnja

Noćas je ustaško redarstvo izvršilo brojna uhićenja u pokrajini. Uhićeni su brojni četnici, a medju ostalima i oni, koji su topovima pucali na katedralu u Djakovu. Uhićenja su vršena u Križevcima, Vojkocima, Pakracu, Sv. Ivan Žabnu i Grubišnom Polju. Osim četnika uhićeno je i nekoliko bivših istaknutih političara iz doba Živkovićeve diktature. Prilikom preslušavanja ponašali su se kao prave kukavice. Svi uhićeni dopraćeni su jutros rano u Zagreb.

Hrvatski ustaški stan u Đakovu

Povjerenik za đakovački kotar. – Vjenčanje ustaše.

– Žrtva četnika⁴⁶

ĐAKOVO, 29. travnja. [1941.] – [...]

[...]

Ovdje je obavljena ekshumacija pok. Lazara Barbasovića koji je kao vojnik poginuo u Đakovu na Veliki petak za vrijeme srpskog napadaja na Đakovo. Pokojnik nije htio pucati na građanstvo, pa je poginuo od ruke jednog

---

45 „Uhićen velik broj četnika i bivših političara u hrvatskoj pokrajini. Medju ostalim uhićeni su i oni ljudi, koji su topovima pucali na katedralu u Djakovu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 76, 29. IV. 1941., str. 6.

46 „Hrvatski ustaški stan u Đakovu. Povjerenik za đakovački kotar. – Vjenčanje ustaše. – Žrtva četnika”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 150 (7180), 1. V. 1941., str. 13.

bezdušnog četnika. Sahranjen je s ostale tri žrtve na đak.[ovačkom] groblju, a sada je prevezen u svoje rodno mjesto Mendelos [ispravno bi bilo Mandelos] kod Mitrovice. Oplakuju ga mlada žena i troje djece. Počivao u miru.

[...]

UHVAĆEN VASILJE KRKLJEŠA⁴⁷

Osječko je redarstvo primilo službenu obavijest iz Zagreba, da je tamo uhvaćen podnarednik srpske vojske Vasilije Krklješa [Krklješ], rodom iz Biograda na moru, koji je na Veliki Petak pucao iz topa na đakovačku katedralu. Na Krklješu je pala također sumnja da je ubio ustašu Ivana Ribarića⁴⁸. Krklješa [Krklješ] će biti prvim vlakom dopraćen pod stražom u Osijek.

VASILJE KRLJEŽA PUCAO IZ TOPA NA KATEDRALU U ĐAKOVU

UHIĆEN JE POZNATI ZLOČINAC, NA KOJEG PADA SUMNJA, DA JE UBIO USTAŠU IVU RIBARIĆA U OSIJEKU⁴⁹

Zagreb, 8. svibnja

---

47 „Uhvaćen Vasilije Krklješa”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 1 (15), 11. V. 1941., str. 8.

48 O pogibiji Ivana Ribarića usp. „Žrtve u borbi za hrvatsku slobodu”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 105 (7165), 16. IV. 1941., str. 12. Ribar je bio postolarski pomoćnik, star 25 godina, i kao „zaštitnik” (Građanska zaštita) bio je zadužen za čuvanje kolnog mosta preko Drave, pa poginuo u okršaju s jugoslavenskom vojskom.

49 „Vasilije Krlježa pucao iz topa na katedralu u Đakovu. Uhićen je poznati zločinac, na kojeg pada sumnja, da je ubio ustašu Ivu Ribarića u Osijeku”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 86, 9. V. 1941., str. 10.

Ovih je dana uhićen Vasilije Krlješa [Krklješ], srpski četnik, za kojeg je ustanovljeno, da je na Veliki petak pucao iz topa na katedralu u Đakovu. Vasilije Krlješa [Krklješa] poznat je zločinac, koji je također osumnjičen, da je izvršio više umorstava. Tako na njega pada temeljita sumnja, da je ubio ustašu Ivu Ribarića u Osijeku. Svojedobno je zbog toga osječko redarstvo izdalo tjeralicu za Krlješom [Krklješom]. Vasilije Krlješa [Krklješa] nalazi se u zatvoru zagrebačkog redarstva, a čim istraga bude dovršena, bit će predan redarstvu u Osijeku.

POSljednja SRPSKA RAZARANJA U HRVATSKOJ

BARBARSKI POKUŠAJ RAZORENJA ĐAKOVAČKE KATEDRALE⁵⁰

ĐAKOVO; 10 svibnja. Na sam Veliki Petak pokušala je razularena srpska soldateska, kad je već vidjela, da se približuje čas njezine propasti razoriti divnu đakovačku katedralu. Iz poljskog topništva ispalili su srpski četnici na katedralu više metaka, od kojih je jedan pogodio crkvu i ošteti je. Na slici se vidi mjesto, gdje je udarila granata načinivši štetu na zidu. Srećom ostali metci nisu pogodili, pa je ova naša divna crkva sačuvana.

---

50 „Posljednja srpska razaranja u Hrvatskoj. Barbarški pokušaj razorenja đakovačke katedrale”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 88, 11. V. 1941., str. 6.

Popravak stolne crkve⁵¹

Na sjednici stolnog kaptola, kojoj je predsejdao preuzv.[išeni] g.[ospodin] biskup Dr A.[ntun] Akšamović opširno je pretresano pitanje svih popravaka stolne crkve. Prigodom poznatih događaja oštećeno je više prozora, mali toranj na kupoli i jedan pokrajnji zid. Pristupit će se odmah izmjeni razlupanog stakla na prozorima, a za popravak tornjića i rupe na zidu bit će najprije nabavljen prvorazredni građevni materijal, a potom će se pristupiti samim popravcima. Za sve su popravke već osigurana materijalna sredstva, tako da će svi radovi biti izvršeni tokom slijedećih mjeseci.

Popravci u katedrali⁵²

Popravci u katedrali lijepo napreduju. Izmijenjena su razlupana stakla na prozorima, a sada se radi na zidanju porušenog tornjića na kupoli. Uskoro će biti zazidan i oštećeni dio zida povrh kripte. Radovima rukovodi arh.[itektonski] ing. Ivan Domes iz Osijeka.

HRVATSKI USTAŠKI POKRET NAŠE ŽRTVE U PRVIM DANIMA SLOBODE⁵³

[...]

ZLOČINAČKI NAPADAJ NA ĐAKOVO

Hrvatski Veliki Petak odigravao se je i u drugim krajevima. Na sam Veliki Petak oko 10 sati prije podne, došle su rulje srpskih vojnika u slavonsko

---

51 „Popravak stolne crkve”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 3 (17), 25. V. 1941., str. 8.

52 „Popravci u katedrali”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 12 (26), 3. VIII. 1941., str. 8.

53 „Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., str. 3.

mjesto Đakovo. Iz topova su otvorili paljbu na Đakovo. Tom je zgodom stradala glasovita đakovačka katedrala, a biskupski dvor bio je prerešatan hitcima. Slično se dogodilo s mnogim kućama u mjestu. Ubijen je općinski ovrhovoditelj [Pavo] Jurković, poznati đakovački ustaša. Nešto kasnije ubili su Srbi jednog hrvatskog vojnika. To zvjersko djelo počinio je jedan srpski major. Kao taoci odvučeni su iz Đakova Dr. [Pavao] Löbl, [?] Berc, [Mirko] Vinković i [?] Šnidarić. Bilo je još nekoliko žrtava, a među njima jedan vojnik i đakovački poštar Milan Laboš [Labus], koji su poginuli od srpske granate, kod đakovačke katedrale. Sve ove žrtve kasnije su svečano sahranjene. U okolici Đakova i po okolnim selima desilo se još mnogo sličnih srpskih zvjerstava. Nekoliko Hrvata je bilo strahovito mučeno i na koncu ubijeno. Tako je na pr.[imjer] iz [Starih] Mikanovaca odvedeno nekoliko hrvatskih oružnika, koje su Srbi na putu strašno mučili i tukli.

[...]

VANDALSKO BOMBARDIRANJE ĐAKOVAČKE KATEDRALE

ZVJERSTVA SRBA PRI POVLACENJU

Na Veliki Petak oko 10 sati prije podne došle su srpske čete, koje su bile na povlačenju u Đakovo ali su pred Đakovom postavili topovske baterije i ispalili oko 15 hitaca na Đakovo. Tom je zgodom stradala glasovita đakovačka katedrala sa dva pogodka, a biskupski dvor je prerešatan hitcima. Osim toga stradala je kuća g. Morbera, Slatkoga, Lukića (dvi-je kuće) izravnim pogodcima, kao i jedna mala drvena kuća iza kolodvoza, koja je bila u plamenu. Jedan tank je stao pred đakovačkom vijećnicom i pucao na sve strane. Iz općine su bili odvedeni svi prisutni i postavljeni pred ba-junete kao taoci. Tom zgodom je ubijen općinski ovrhovoditelj Jurković, opće poznati hrvatski nacionalista i ustaša, koji ostavlja dvoje neopskrbljenih djece. Pred trgovinom Jakiševac postavljena je straža, koja je dočekivala prido-lazeće vojnike sa česte od Osijeka i sve je uhapsila i stavila pred strojne puške. Tom je zgodom ubijen jedan vojnik, koji je išao iz Osijeka svojoj kući, budu-ći je vojska bila raspuštena. Ubio ga je iz revolvera jedan mali ma-jor, čije ime nismo mogli saznati. Taj je major bio prosjed i na se-bi je imao vojničku kišnu kaba-nicu. On je komandirao cijelim operacijama u Đakovu, a bio je okružen sa tzv. »šifstarima«, koji su imali ručne strojne puške.

Kao taoci iz Đakova su odve-deni u lance svezani i batnani od vojnika: Dr. Löbl, Berc učitelj, Vinković, kancelista iz kotara i Šnidarić opć. ovrhovoditelj. Za nji-hovu sudbinu se ne zna. Koliko sam mogao saznati, naročito su se isticali uz tog majora svojom bru-talnošću i Gjorgjević Ranko kap. I. kl. I. bat 40 puka i kapetan ili major 30. dopunskog ratnog puka neki Popović (vi-sok i snažan čovjek).

Ustaše su bili tvorili vatru na tu razularenu masu vojnika, ali su radi taoca morali obustaviti palj-bu, jer bi svi bili ubijeni.

Kao taoci vojnici, koji su došli iz Osijeka bili su: Milan Novose-lović, prof. iz Zagreba, Luka Vi-đaković, seljak iz Svilaja, Lučić N. seljak iz Topolja, Lukačević N. seljak iz Trnave sa još dvadese-toricom vojnika, čija imena nisu poznata. U Đakovu je ubijen kod crkve od granate, koja se odbila, đakovački poštar Laboš Mi-lan i još jedan vojnik, čiji se identitet nije mogao ustanoviti.

Kad je vojska otišla, Ustaše su pod vodstvom svojih zapovjednika pokupili mrtve, koji su bili na sve-čani način sahranjeni na groblju u subotu poslije podne. Putem prema Vrpolju bježali su naši vojnici, gdje im se pružila prilika, a u Svj-taju je nastao takav metež da su vojnici 30. puka pobjegli glavom bez obzira.

U Đakovu inače vlada red i mr koji nadzire Ustaški satnik g. Trošć sa četom dobrih ustaša.

Srpska horda ostavila je oko 4 vagona municije i preko nekoliko stotina kola sa blagom u Đakovu i u blizoj okolici. Ti isti vojnici su odveli iz Mikanovaca četiri na-ša oružnika, koje su strahovito tu-klj i mučili cijelim putem. M. N.

Hrvatski narod, br. 66 (Zagreb, 19. travnja 1941.)

Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu

Na Veliki petak prigodom povlačenja srpske vojske kroz Đakovo došlo je do vatrenog napadaju oružjem na Đakovo i đakovčane. Od pol 11 sati prije podne do pol 5 sati popodne prolazila je đakovačkim ulicama raspršena srpska vojska. Neki je tank prolazeći ulicama pucao iz strojne puške i teško oštetiio mnoge krovove i zidove. Tako je oštećena zgrada bogoslovnog sjemeništa i biskupskog dvora. Premda je mnogo metaka udarilo u dvor, pa i u neposrednu blizinu Majke Božje, koji se nalazi nad ulazom u dvor, ipak je kip čudom ostao posve neoštećen. Na mnogim su kućama razbijena prozorska stakla. Na nekoliko kuća bačene su i ručne granate. Razbijena vojska nije poštedila ni našu katedralu, koju je oštetila s dva topovska pogotka. U času kada je topovska granata udarila u zid kriptе katedrale nalazio se u blizini listonoša Milan Labos i on je na mjestu ubijen. Pred općinskom zgradom ubili su srpski vojnici opć. podvornika Pavu Jurkovića, oca četvero djece. U borbi pred općinskom

vijećnicom također su poginula još dva vojnika i to od ruku svojih drugova. Jednog je vojnika na očigled naroda ubio njegov časnik. Sve četiri žrtve sahranjene su na Veliku subotu na đakovačkom groblju uz brojno učestvovanje građanstva. Od topovskih metaka srušeni su krovovi na nekoliko kuća u Đakovu, dok su mnoge kuće znatno oštećene pogodcima iz strojnih pušaka. — Prošle sedmice prevezeni su u Đakovo na ukop Mirko Vinković, kot. činovnik iz Đakova i dr Pavao Löbl, liječnik iz Gorjana. Oni su na zvjerski način mučeni i umoreni kod Modriča u Bosni, gdje su bili zakopani u zemlji bez lijesa skoro osam dana. I ove je mučenike na grob ispratilo skoro cijelo Đakovo zajedno s predstavnicima vojske Nezavisne Države Hrvatske. Na grobu pok. M. Vinkovića govorio je povjerenik đak. općine g. dr Marko Vučetić, a na grobu pok. dra Löbla g. dr Stanko Roje, kot. liječnik. Neka je laka zemlja hrv. žrtvama! Počivajli u miru.

Hrvatska obrana, br. 14 (Đakovo, 27. travnja 1941.)

Materijalne štete u Đakovu nastale dođadžajima 11. travnja 1941. godine

Ivan Rogić u predgovoru drugom izdanju svoje knjige *Katedrala u Đakovu. Povijesni osvrt, prikaz arhitekture, skulpture i slikarstva*, objavljenom 1964. godine, podsjeća: „Đakovačka je katedrala za vrijeme drugog svjetskog rata teško oštećena, naročito izvana na pročelju i tornjima te kupoli, a također i u ponutrici. Najnužniji popravci odmah su izvršeni, dok se temeljiti popravci sada izvršuju.”⁵⁴ – Naime, katedrala je pogođena na nekoliko mjesta,

54 Ivan Rogić, *Katedrala u Đakovu. Povijesni osvrt, prikaz arhitekture, skulpture i slikarstva* (Đakovo: Uz odobrenje Biskupskog Ordinarijata u Đakovu knjigu izdaje Katedrala u Đakovu, 1964.), str. 12.

s vanjske strane, ali je tada oštećena i freska u unutrašnjosti, sa koje je otpala žbuka i boja.

Prema kustosu katedrale, mons. Luki Strgaru, katedrala je 11. travnja 1941. pogođena, te je „uništena freska Isusova krštenja⁵⁵, a poslije ju je, [...] prema fotografiji obnovila jedna časna sestra. Ono što vidite na fasadi katedrale, gdje su svjetlije opeke, to su sve ratne rane. Sve je to obnavljano '66., '67. godine, kada je bila stogodišnjica početka njezine gradnje. Na glavnom portalu, na jubilarnim vratima, cijeli dio lijevog trokuta je novi, u dvorištu stoji stari oštećeni dio. Na zvoniku kraj dvora vide se svjetlije površine.”⁵⁶

Mirko Ćurić piše da je jugoslavenska vojska i 11. travnja 1941. „posebno na meti” imala katedralu i „teško” je oštetila.⁵⁷

55 O toj freski čiji je autor Ljudevit Seitz, usp. I. Rogić, *Katedrala u Đakovu. Povijesni osvrt, prikaz arhitekture, skulpture i slikarstva*, str. 107-109.

56 M. Muškić, „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.”, str. 20.

57 Usp. M. Ćurić, „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, str. 2.

U topovskom granatiranju 11. travnja 1941. bila je u đakovačkoj katedrali oštećena freska Isusovo krštenje

Je li bilo mitraljeza na katedrali?

Ratko Martinović u knjizi *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* piše da ih je u Đakovu, „na jednoj raskrsnici dočeka” „mitraljeska vatra”. – „Bez komande, kako je ko stigao, uzimali smo zaklone. Posle kratkotrajnog iznenađenja i nekoliko mitraljeskih rafala video sam da sa zvonika Đakovačke katedrale mitraljez bije po nama. Povukao sam se do [narednika Bogdana] Končara, a on me upita da nije to neka greška. Možda misle da smo Nemci. Ubrzo smo se uverili da to nije bila greška, već su to bili ‘frankovci’. Mitraljez je i dalje kosio duž ceste. Da mi njega skinemo, čiji je da je, a već smo uz put čuli da su dosta vojnika razoružali ‘frankovci’. Osmotrih smo dvogledom i utvrdili da je mitraljesko gnezdo na prozoru zvonika. Končar je brzo postavio protivtenkovac i nanišanio. Jak pucanj i Končarova psovka. Na prozoru tornja oblačić belkastog dima. Više nije bilo mitraljeske vatre, ali Končar, za svaki slušaj, opali još jedan metak. Granata se rasprsnu na zidu ispod prozora.”⁵⁸

58 Martinović, *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba*, 23-24.

Nije razjašnjeno jesu li ovi Martinovićeви navodi točni. Naime, onodobni novinski članci iz travnja i svibnja 1941. i iskazi Đakovčana ne spominju da je bilo mitraljeskog ili kakvog drugog oružja na tornju katedrale.

Draža Mihailović u Đakovu

Generalštabni pukovnik Dragoljub M. Mihailović⁵⁹, načelnik operativnog odjeljenja 2. armije Vojske Kraljevine Jugoslavije, boravio je u vrijeme Travanjskoga rata 1941. godine i u Đakovu, od navečer 7. do ujutro 10. travnja 1941. godine, kada se je povukao u Bosnu. Glavni štab 2. armije bio je smješten u hotelu „Central” u Đakovu. Kao generalštabni pukovnik jugoslavenske vojske Mihailović je bio, prema navodima srbijanskih povjesničara, smješten u Đakovačkoj biskupiji. Naime, Vojni odsjek bio je u biskupijskim kurijama.

Đakovačka ulična i birtijska prepričavanja najčešće vezana uz dane Travanjskoga rata 1941. godine i uspostavu NDH spominju, da bi priča bila zanimljivija i vjerojatno upečatljivija, da je Draža Mihailović (Dragoljub M. Mihailović) na dan osnutka NDH boravio u Đakovu. Podatak o boravku Draže Mihailovića u Đakovu na dan proglašenja NDH postala je i urbana legenda. – Maja Muškić u članku „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.”, objavljenom u *Glasi Slavonije* u travnju 2016., pozivajući se na đakovačke priče i neke srbijanske portale piše da je u Đakovu od večeri 7. do jutra 10. travnja 1941. godine boravio i pukovnik Draža Mihailović, kada se je povukao u Bosnu („Na dan proglašenja NDH iz Đakova u Bosnu otišao je Draža Mihailović”).⁶⁰

Navedeni podatak nije netočan, no da bi sve bilo preciznije i manje dramatično treba naglasiti da Dragoljub (Draža) Mihailović nije bio u Đakovu u vrijeme proglašenja NDH, 10. travnja 1941. godine, jer proglas o osnutku NDH pročitan je na radiju u 16 sati 10. travnja 1941. godine, a Draža Mihailović tada je već bio prešao Savu kod Bosanskog Šamca.

---

59 Usp. „Draža Mihailović”, https://en.wikipedia.org/wiki/Draža_Mihailović, pristupljeno 10. srpnja 2021.

60 Usp. M. Muškić, „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.”, str. 20.

*Generalštabni pukovnik Dragoljub M. Mihailović,
načelnik operativnog odjeljenja 2. armije Vojske Kraljevine Jugoslavije.*

Mihailovićevo kretanje u tim dramatičnim danima precizno je rekonstruirano u novijim radovima srbijanske historiografije i publicistike. Ti prikazi mjestimično sadrže i hagiografske elemente, ali u osnovi svi donose vjerodostojne, međusobno uvelike slične podatke o Mihailovićevu prolasku kroz Đakovo i povlačenju prema Savi, tj. Bosni. Na stranicama *NIN*-a 1995. godine Mihailovićev put opisali su Milan Vesović i Kosta Nikolić na sljedeći način:

„Априлски рат 1941. године затекао је генералштабног пуковника Драгољуба М. Михаиловића на дужности начелника Оперативног одељења 2. армије, која је по ратном распореду бранила део граничног фронта према Мађарској, на одсеку Дунав – Вировитица. Први покрет 6. априла био је према Ђакову. Штаб 2. армије сместио се 7. априла у ђаковачкој бискупији. У Ђакову се Михаиловић сусрео са расулом у Југословенској краљевској војсци и издајом хрватских официра и војника. После пригласења НДХ, Врховна команда наредила је повлачење 2. армије јужно од Саве, ради стабилизације фронта. Михаиловић је прешао Саву код [Босанског] Шамца и босанском страном стигао у Брчко 11. априла. Сутрадан

12. априла, вођене су прве борбе са усташама на путу Винковци – Брчко. Истога дана, тачно у подне, по Михаиловићевом наређењу, дигнут је у ваздух мост на Сави. Веза са Врховном командом изгубљена је 12. априла, па је од тада Михаиловић самостално доносио одлуке. Поподне истога дана, штаб 2. армије отишао је у Модричу и даље за Грачаницу. Михаиловић је од људства 41. и 72. пешадиског пука формирао Брзи одред са задатком да контролише ситуацију на правцу Добој – Дервента – Босански Брод. Први задатак било је гушење усташке побуне у Дервенти. Као претходница, упућена је чета пешадије, вод борних кола, вод противавионских митраљеза. Борба је трајала врло кратко. Један одред упућен је у правцу Прњавора, а други ка Босанском Броду. Овај други сукобио се 15. априла, код станице Шеварлије, са Немцима који су имали 12 мртвих. Михаиловић је стигао у Добој 15. априла. Ту се завршило његово учешће у априлском рату.”⁶¹

О људским гubicима Ђакова и Ђakovштине у Travanjsком рату 1941. године

У историографији и publicistici о Ђakovу и Ђakovštini постоје различити бројчани наводи о Ђakovčанима и Ђakovštincима који су у danima Travanjskoga rata 1941. године и uspostave NDH изгубиле живот.

Stjepan Brlošić најприје у својем чланку „Ђakovo и okolica у 1941. години”, објављеном 1964. године у четвртном сvesку zbornika *Ustanak naroda Jugoslavije*, пише тек уkratko да су „јединице бивше војске на пролазу кроз Ђakovo уhapsиле неколико усташа и заштитара, који су их htjели razorуžати и приликом повлачења према Savi убиле су двојци-тројци уhapsених”.⁶² Затим, на

61 М. Весовић, К. Николић, „Открића. Заблуда на Гори. Зашто Равногорци славе 13. мај, дан комунистичке полиције, када је Дража Михаиловић на Равну гору дошао 11. маја?”, стр. 18. Sličне opise, uz ponešto spomenutih hagiografskih elemenata, vidjeti u: Милан Симендић, „Дража Михаиловић и Равногорски покрет”, <https://ravnagora.weebly.com/10561040104210531054104310541056105710501048-105510541050105610451058.html>; „Дражин пут од Сарајева до Равне Горе”, http://www.ravnagorachetniks.org/drazin_put.html

62 S. Brlošić, „Ђakovo и okolica у 1941. години”, стр. 875.

temelju podataka objavljenih u travnju 1941. godine u tisku (osječki *Hrvatski list*) i zapisa iz matičnih knjiga umrlih za Đakovo, Drenje i Semeljce, u svojem članku „NOB u Đakovštini od 1941. do 1945. godine”, objavljenom 1976. godine u *Zbornik Đakovštine*, 1.⁶³ te i u u svojoj knjizi *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, objavljenoj 1986. godine, donosi brojčane pokazatelje o ljudskim gubicima: „[...] Na putu za Bosnu ove jedinice [vojske Kraljevine Jugoslavije] su povele nekoliko bjegunaca stare jugoslavenske vojske koje su uhapsili u Đakovu i u nekim selima. Tada su uhapšene 2 osobe u Đakovu, 6 u Piškorevcima i 2 u [Velikoj] Kopanici. Od njih je 7 strijeljano i to 2 u Piškorevcima, 1 u Slavonском Šamcu i 4 u Bosni. Za čitavo vrijeme povlačenja jugoslavenske vojske kroz Đakovštinu i do dolaska Nijemaca uhapšeno je s ovog područja oko 10 osoba, od kojih je 5 strijeljano: 2 iz Đakova, 1 iz Piškorevaca i 2 iz Velike Kopanice. U isto vrijeme na drugim dijelovima fronta poginula su i 3 vojnika jugoslavenske vojske iz Đakovštine kod Karanca u Baranji, gdje su mađarske jedinice, prilikom okupacije, strijeljale više vojnika a među njima i po 1 iz Širokog Polja, Semeljaca i Mandićevca.”⁶⁴

Vladimir Geiger u svojem članku „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, objavljenom 1996. u *Časopis za suvremenu povijest* i zatim u svojoj knjizi *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, objavljenoj 2001. godine, o događajima u Đakovu i Đakovštini u danima Travanjskoga rata 1941. i uspostave NDH pozivajući se na tisak (đakovačka *Hrvatska obrana*) i podatke koje donosi Brlošić, piše tek ukratko, i iskazuje također samo neke brojčane pokazatelje o ljudskim gubicima: „Jedinice kraljevske jugoslavenske vojske (Bosanske i Vrbaske divizije) pri povlačenju preko Save u Bosnu, prolazeći kroz Đakovštinu, sukobile su se u Đakovu s Mačkovom zaštitom i mjesnim pripadnicima Kulturbunda, koji su ih namjeravali razoružati. Jedinice jugoslavenske vojske pružile su otpor i u Đakovu su ubile dvojicu građana. Nekoliko je osoba ubijeno ili uhićeno i u Piškorevcima i u Velikoj Kopanici.”⁶⁵

---

63 S. Brlošić, „NOB u Đakovštini od 1941. do 1945. godine”, str. 352-353.

64 S. Brlošić, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, str. 49-50.

65 V. Geiger, „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, str. 399-340. i V. Geiger, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, str. 141.

Usto, u njemačkoj/folksdojčerskoj historiografiji/publicistici postoji navod da su u Travanjskome ratu 1941. godine dva Nijemca iz Đakovštine (po jedan iz Gorjana i Krndije) poginula kao jugoslavenski vojnici u borbi s njemačkom vojskom.⁶⁶

Poimenične pak podatke o osobama iz Đakova i Đakovštine koje su u Travanjskom ratu 1941. godine izgubile život nalazimo ponajprije u matičnim knjigama umrlih i u onodobnom tisku (đakovačka *Hrvatska obrana/Hrvatska obnova*, osječki *Hrvatski list* i zagrebački *Hrvatski narod*).⁶⁷

Nezaobilazna su i sjećanja đakovačkog odvjetnika dr. Mije Šalkovića, jednog od glavnih sudionika događaja u Đakovu 11. travnja 1941., objavljena u *Đakovačkom glasniku* u svibnju 2001. godine.⁶⁸ A znakovito je da Ratko Martinović u svojim sjećanjima u knjizi *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* uopće ne spominje da je u razmjeni vatre u Đakovu bilo poginulih na obje strane, a niti spominje taoce odvedene iz Đakova i okolnih sela i njihovu sudbinu.

Potrebno je konzultirati i različite popise ljudskih gubitaka – žrtvoslove, i one nastale u vrijeme Drugoga svjetskog rata i kasnije popise ljudskih gubitaka, žrtvoslove nastale sve do naših dana. – Za podatke o osobama iz Đakova i Đakovštine koje su u Travanjskom ratu 1941. godine izgubile život, i kao vojnici i kao civili, uputno je ponajprije koristiti Popis Komisije za popis žrtava rata Saveznog izvršnog vijeća SFR Jugoslavije iz 1964. godine, i izvorni popis koji je objavio Savezni zavod za statistiku SR Jugoslavije 1992. godine, ali i taj popis s kasnijim ispravcima i dopunama Muzeja žrtava genocida u

---

66 Usp. *Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje. Unvergessene Heimat Donauschwaben. Großgemeinde Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje in Slawonien*, str. 86. i *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band I, *Ortsberichte über die Verbrechen an den Deutschen durch das Tito-Regime in der Zeit von 1944-1948*, str. 760.

67 Usp. „Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.; M. N., „Vandalsko bombardiranje đakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.; „Iz oslobođene Đakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.; „Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., str. 3.

68 M. Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, str. 8.

Beogradu iz 2009. i 2016. godine.⁶⁹ Korisne podatke o osobama iz Đakovštine koje su u Travanjskom ratu 1941. godine izgubile život donose i žrtvoslovi pripadnika Njemačke narodne skupine objavljavani u vrijeme NDH u *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien*.⁷⁰ – Poimenične podatke o poginulim Nijemcima iz Đakovštine u Travanjskom ratu 1941. nalazimo i u žrtvoslovu jugoslavenskih Nijemaca za Drugi svjetski rat i poraće *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, objavljen 1994. godine, a koji je dostupan i online.⁷¹ Također je korisno konzultirati i njemačke zavičajne knjige za Đakovštinu, *Heimatbuch Tomaschanzi – Gorjani*, objavljena 1974., *Krndija Heimatbuch*, objavljena 1987., *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi*, objavljena 1992. i *Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje*, objavljena 1994. godine.⁷²

---

69 *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske* (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.); *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2009.) i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.)

70 „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien“, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1942.]), s.p. i „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien“, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1943.]), s.p.

71 *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, Bearbeitung und Gestaltung: Karl Weber (München; Sindelfingen: Donauschwäbische Kulturstiftung, 1994.) ili

Das Totenbuch der Donauschwaben, <http://www.donauschwaben.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwaben.html>, pristupljeno 10. srpnja 2021.

72 Josef Werni, Konrad Reiber i Josef Eder, *Heimatbuch Tomaschanzi – Gorjani. Zur Erinnerung an unsere einstige Heimat in Slawonien* (Ruit bei Stuttgart: [Heimatortsgemeinschaft (HOG) Tomaschanzi – Gorjani], 1974.); Matthias Stolz, *Krndija Heimatbuch. Slawoniendeutsches Dorf ausgelöscht* (Graz: Komitee der Heimatortsgemeinschaft Krndija, 1987.); Anton Utri, Johann Schnapper, *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi, Slawonien. Zur Erinnerung an unsere einstigen Heimatdörfer* (Graz; Linz: Eigenverlag, 1992.) i *Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje. Unvergessene Heimat Donauschwaben. Großgemeinde Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje in Slawonien*, Red. Stefan Sehl (Reutlingen: Heimatortsgemeinschaft der Großgemeinde Drenje, 1994.).

DIE TODESOPFER DER DEUTSCHEN VOLKSGRUPPE IN KROATIEN			
			
I. Durch Mörderhand starben, weil sie zum Deutschtum zurückgefunden hatten:			
Vor- und Zuname	Geburtsort	Alter	Todestag
1. Marx Johann . . .	Ladimirevci	18. 4. 1908	25. 8. 1935
2. Kühbauch Johann . . .	Cačinci	— — —	15. 11. 1936
3. Záh Anton . . .	ominovci	— — —	9. 5. 1937
4. Huck Stefan . . .	Tanja	25. 11. 1919	24. 11. 1937
5. Bonecker Franz . . .	— — —	— — —	8. 1. 1939
6. Messing Stefan . . .	Tanja	20 Jahre alt	28. 5. 1939
7. Schladt Heinrich . . .	Cačinci	42 Jahre alt	30. 4. 1939
8. Klemm Martin . . .	Nužtar	32 Jahre alt	9. 5. 1940
9. Puchinger Franz . . .	Mijanovac	26 Jahre alt	19. 5. 1940
10. Matheis Georg . . .	Rajevo Selo	— — —	25/26. 2. 1941
11. Zangeist Josef . . .	Beketinci	— — —	28. 5. 1941
II. Opfer eines aufgepeitschten Nationalhasses:			
Vor- und Zuname	Geburtsort	Alter	Todestag
1. Hardtmann Stefan . . .	Vel. Kapanica	1894	12. 4. 1941
2. Schnepf Elisabeth . . .	Krčedin	10. 6. 1910	28. 9. 1941
3. Schnepf Philipp . . .	Krčedin	9. 7. 1924	28. 9. 1941
4. Schnepf Adam . . .	Krčedin	27. 8. 1936	28. 9. 1941
5. Schnepf Johann . . .	Krčedin	31. 3. 1939	28. 9. 1941
6. Deringer Peter . . .	Beschka	17. 9. 1898	16. 10. 1940
7. Blanich Karl . . .	Beschka	24. 1. 1901	14. 4. 1941
8. Schmidt Jakob . . .	Drenj, Slatinik	24. 7. 1906	16. 4. 1941
9. DM-Stf. Kreuzer Rich. Sirač	— — —	1896	23. 6. 1942
III. Als Geiseln wurden hingeschlachtet:			
Vor- und Zuname	Geburtsort	Alter	Todestag
1. Ewinger Franz . . .	Dobanovci	27. 11. 1904	7. 4. 1941
2. Horwath Johann . . .	Franztal	22. 3. 1902	7. 4. 1941
3. Speer Josef . . .	Franztal	18. 9. 1920	7. 4. 1941
4. Flohr	Neu-Pasua	— — —	4. 1941
IV. Im gepöbten Waffendienst gegen das eigene Volk gefallen:			
Vor- und Zuname	Geburtsort	Alter	Todestag
1. Hubert Josef . . .	Cerić	15. 12. 1907	7. 4. 1941
2. Klaus Jakob . . .	Beschka	1. 7. 1919	7. 4. 1941
3. Kapeller Josef . . .	Putinci	22. 10. 1903	4. 1941
4. Seebauer Josef . . .	Bapska Novak	14. 9. 1909	14. 4. 1941
5. Schleis Mathias . . .	Gorjani	12. 7. 1914	9. 4. 1941

Podatke o osobama iz Đakovštine koje su u Travanjskom ratu 1941. godine izgubile život donose i žrtvoslovi pripadnika Njemačke narodne skupine objavljeni u vrijeme NDH u *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien*, 1943. i 1944. godine

Nekoliko podataka o ljudskim gubicima Đakova i Đakovštine u Travanjskom ratu 1941. godine donose i popisi ljudskih gubitaka – žrtvoslovi: „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, objavljen u *Zborniku Jevrejskog istorijskog muzeja* 1973.⁷³, „Žrtvoslov Nijemaca Slavenskog Broda i Brodskog Posavlja. Drugi svjetski rat i poraće”, objavljen u *Scrinia slavo-*

73 Jaša Romano, „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, 2 (Beograd: Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1973.), str. 73-207.

nica 2008.⁷⁴ i „Žrtvoslov Malog Nabrđa – Drugi svjetski rat i poraće. Pokušaj revizije podataka o ljudskim gubitcima nestalog i zaboravljenog slavonskog sela”, objavljen u *Scrinia slavonica* 2017. godine.⁷⁵

Naposljetku, neophodno je konzultirati i žrtvoslove: *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, objavljeno 2007.,⁷⁶ i *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, objavljeno 2021. godine.⁷⁷

Poginuli u Đakovu 11. travnja 1941.

Jurković, Pavao (Pavo)

Pogibiju općinskog podvornika Pavla Jurkovića 11. travnja 1941. u Đakovu spominje osječki *Hrvatski list* i zagrebački *Hrvatski narod* od 19. travnja 1941. i *Nezavisna Država Hrvatska* od 12. veljače 1942. te i đakovačka *Hrvatska obnova* od 27. travnja 1941. godine.⁷⁸ – Jurković je pokopan na Gradskom groblju u Đakovu. Na nadgrobnom spomeniku koji je Pavi i njegovoj supruzi Mariji novo podignula njihova kćerka prije petnaestak godina, natpis je za Pavla bez pojedinosti, okolnosti i nadnevka, njegove smrti: „Pavo 1899. – poginuo 1941.” Što je ranije, na starom nadgrobnom spomeniku, pisalo za Pavla Jurkovića nije nam poznato.

Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, objavljen 1992. godine ne spominje Pavla Jurkovića kao žrtvu rata. Ne spominju ga ni kasniji

74 Vladimir, Geiger, „Žrtvoslov Nijemaca Slavanskog Broda i Brodskog Posavlja. Drugi svjetski rat i poraće”, *Scrinia slavonica* (2008.), sv. 8., 440-461.

75 Vladimir Geiger i Pero Šola, „Žrtvoslov Malog Nabrđa – Drugi svjetski rat i poraće. Pokušaj revizije podataka o ljudskim gubitcima nestalog i zaboravljenog slavonskog sela”, *Scrinia slavonica* (2017.), sv. 17: 291-378.

76 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, prir. Mato Lukačević, Mladen Đaković, Stjepan Jakab i Ivo Tubanović (Đakovo: Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osijek – Ogranak Đakovo, 2007.)

77 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.)

78 Usp. „Iz oslobođene Djakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.

revidirani popisi Muzeja žrtava genocida popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, I, objavljen 2009. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, objavljen 2016. godine.

Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Jurković, Pavao, rođen 7.2.1899. u Jarugama, Hrvat, supruga Marija r.[od.] Francem, općinski namještenik, ustrijeljen u borbi s partizanima [sic!] 11.4.1941. u Đakovu.”⁷⁹ Prema pak žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, „Jurković, Pavao (otac Valentin, majka Magda r.[od.] Risović), rođen 7.2.1899. u Jarugama kod Slavenskog Broda, supruga Marija r.[od.] Francem, općinski namještenik, ustrijeljen 11.4.1941. u Đakovu u borbi s partizanima [sic!]”⁸⁰

U Matičnoj knjizi umrlih Đakovo, upisan je 11. travnja 1941. godine „Pavao Jurković, općinski namještenik, muž, [supruga] Marija Francem, r.[ođen] u Jaruge ž.[upa] Sikirevci, rkt., 7. II. 1899., Ustrijeljen prigodom vojničkih borbi po ulicama Đakova” Pokopan je na groblju u Đakovo 12. travnja 1941. godine.⁸¹

48 47.	1941 travnj 11.	Pavao Jurković, općinski namještenik, muž,	Marije Francem	Jaruge u Sikirevci	Đakovo	rat.	7. II. 1899. 41 god.
Ustrijeljen prigodom vojničkih borbi po ulicama Đakova.	nije	na groblju u Đakovu 12/IV.	Marija Jurković, kapelan	509/41	1941/41		

Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo,
– Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

Prema svim vjerodostojnim pokazateljima općinski podvornik Pavao Jurković, rođen je 7. veljače 1899. u Jarugama kod Slavenskog Šamca, i po-

79 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 31.

80 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 208.

81 Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo, – Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

ginuo je 11. travnja 1941. godine u Đakovu. No nije „ustrijeljen 11. 4. 1941. u Đakovu u borbi s partizanima”, kako to navode žrtvoslovi *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, i zatim žrtvoslov *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer to je besmislica, nego ga je (nije jasno u kojim okolnostima) ubila jugoslavenska vojska, tada regularna vojska Kraljevine Jugoslavije. U popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, Pavao Jurković nije naveden kao žrtva rata. No to nije začuđujuće. Ako je vjerovati tisku NDH, Jurković je bio „opće poznati hrvatski nacionalista i ustaša”⁸², a popis 1964. godine nije popisivao ljudske gubitke na „neprijateljskoj” strani. Ali Jurkovića nema ni u kasnijim ispravcima i dopunama tog popisa koje je radio Muzej žrtava genocida, a revizija je uz ispravke i dopune podataka o upisanim osobama podrazumijevala popis i ljudskih gubitaka na „neprijateljskoj” strani.

Grob Pavla (Pave) Jurkovića na Gradskom groblju u Đakovu

82 Usp. M. N., „Vandalsko bombardiranje djakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, str. 5.

Labus, Milan

Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, objavljen 1992. godine, ne spominje Milana Labusa kao žrtvu rata. No spominju ga revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016., popisi Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I*, objavljen 2009. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, objavljen 2016. godine, ali netočno navode prezime, i usto nije navedena točna okolnost njegove smrti odnosno kada i tko je prouzročitelj smrti, nego neodređeno i nejasno: „Lobus (Laza) Milan, rođen 1914. Srbin, poginuo 1941. prilikom borbi ili bombardovanja, Đakovo [broj upisnika] (2207031054).”⁸³

Žrtvoslov *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću* ne spominje Milana Labusa. Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, „Labos, Milan, rođen u Đakovu, živio u Vinkovcima, poginuo 17.4.1945. [sic!] u Đakovu od topovske granate ispaljene od strane četnika [sic!].”⁸⁴

Pogibiju đakovačkog poštara Milana Labusa 11. travnja 1941. spominje osječki *Hrvatski list* i zagrebački *Hrvatski narod* od 19. travnja 1941. i *Nezavisna Država Hrvatska* od 12. veljače 1942. te i đakovačka *Hrvatska obnova* od 27. travnja 1941. godine.⁸⁵ – Labus je pokopan u Đakovu, a nadgrobni spomenik mu je podigao brat Vujo. Na nadgrobnom spomeniku Milana Labusa na pravoslavnom dijelu Gradskog groblja u Đakovu je natpis: „Ovdje počiva u miru Božjem Milan Labus poštar *1914. u Vel.[ikoj] Popini †11.IV.1941. u Djakovu [...]”

Prema svim vjerodostojnim pokazateljima đakovački poštar Milan Labus, rođen je 1914. u Velikoj Popini kod Gračaca u Lici, a ne u Đakovu kako to navodi žrtvoslov *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, i poginuo je 11. travnja 1941., a ne 14. travnja 1941.

83 Usp. *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I*, str. 240. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, str. 240.

84 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 211.

85 Usp. „Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.; M. N., „Vandalsko bombardiranje đakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.; „Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., 3.

kako to navodi isti žrtvoslov, i topovsku granatu ispalila je jugoslavenska vojska, tada regularna vojska Kraljevine Jugoslavije, a ne „četnici” kako to opet pogrešno navodi isti žrtvoslov, koji usto i Labusovo prezime netočno piše kao Lobus. Znakovita je, ponavljamo, i (ne)preciznost revidiranih popisa Muzeja žrtava genocida popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., u kojima je prezime Labus netočno zapisano kao Lobus, točnije vrijeme (nadnevak) smrti nije navedeno nego tek 1941. godina, a o kakvoj „borbi ili bombardovanju” je riječ i između koga te tko je prouzročitelj smrti Milana Labusa nije spomenuto. – Na koncu nejasno je, jer ako Milana Labusa spominju revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I* i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, iz kojih je razloga Labus naveden u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer očito nije bio „prešućen”, u ranijim popisima ljudskih gubitaka – žrtvoslovima.

Grob Milana Labusa na pravoslavnom dijelu Gradskog groblja u Đakovu

*

Ujedno, kako je moguće, kada je jasno (i to nedvojbeno potvrđuju mnogobrojni izvori) da su Jurković i Labus poginuli isti dan, 11. travnja 1941. godine u Đakovu, nedugo jedan za drugim, Jurković kod općine, Labus kod tadašnje pošte, da je prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, Jurković „ustrijeljen 11.4.1941. u Đakovu u borbi s partizanima [sic!]”, a da je Labus „poginuo 17.4.1945. [sic!] u Đakovu od topovske granate ispaljene od strane četnika [sic!]”.

JURKOVIĆ, PAVAO (otac Valentin, majka Magda r. Risović), rođen 7. 2. 1899. u Jarugama kod Slavenskog Broda, supruga Marija r. Francem, općinski namještenik, ustrijeljen 11. 4. 1941. u Đakovu u borbi s partizanima.

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 208.

LABOS, MILAN, rođen u Đakovu, poštar, živio u Vinkovcima, poginuo 17. 4. 1945. u Đakovu od topovske granate ispaljene od strane četnika.

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 211.

*

Koliko je jugoslavenskih vojnika poginulo u Đakovu 11. travnja 1941.?

Uz Pavla Jurkovića i Milana Labusa, u Đakovu je 11. travnja 1941. bilo i drugih ljudskih gubitaka – žrtava, konkretno među vojnicima Vojske Kraljevine Jugoslavije.

Prema pisanju osječkoga *Hrvatskog lista* od 19. travnja 1941., u Đakovu su 11. travnja 1941. poginula dva jugoslavenska vojnika: „Osim Jurkovića i Labosa [Labusa] ubijena su još dva vojnika, koje su također ubili srpski četnici. Sve četiri žrtve sahranjene su na Veliku subotu na đakovačkom groblju uz brojno sudjelovanje đakovačkoga građanstva.”⁸⁶ I prema pisanju *Hrvatskog naroda* od 19. travnja 1941., u Đakovu su 11. travnja 1941. poginula dva jugoslavenska vojnika: „Pred trgovinom Jakševac postavljena je straža, koja je dočekivala pridolazeće vojnike sa ceste od Osijeka i sve je uhapsila i stavila pred strojne puške. Tom je zgodom ubijen jedan vojnik, koji je išao iz Osijeka svojoj kući, budući je vojska bila raspuštena. Ubio ga je iz revolvera jedan mali major, čije ime nismo mogli saznati. [...] U Djakovu je ubijen kod crkve od granate, koja se odbila, djakovački poštar Laboš [Labus] Milan i još jedan vojnik čiji se identitet nije mogao ustanoviti.”⁸⁷ Također i prema pisanju *Hrvatske obrane* od 27. travnja 1941., u Đakovu su 11. travnja 1941. poginula dva jugoslavenska vojnika: „U borbi pred općinskom vijećnicom također su poginula još dva vojnika i to od ruku svojih drugova. Jednog je vojnika na očigled naroda ubio njegov časnik. Sve četiri žrtve sahranjene su na Veliku subotu na đakovačkom groblju uz brojno učestvovanje građanstva.”⁸⁸ Prema pisanju *Nezavisne Države Hrvatske*, od 12. veljače 1942.: „Na sam Veliki Petak oko 10 sati prije podne, došle su rulje srpskih vojnika u slavonsko mjesto Djakovo. Iz topova su otvorili paljbu na Djakovo. Tom je zgodom stradala glasovita djakovačka katedrala, a biskupski dvor bio je prerešatan hitcima. Slično se dogodilo s mnogim kućama u mjestu. Ubijen je općinski ovrhovoditelj [Pavao] Jurković, poznati djakovački ustaša. Nešto kasnije ubili su Srbi jednog hrvatskog vojnika. To zvjersko djelo počinio je jedan srpski major.” i „Bilo je još nekoliko žrtava, a među njima jedan vojnik i djakovački poštar Milan Laboš [Labus], koji su poginuli od srpske granate, kod djakovačke katedrale. Sve ove žrtve kasnije su svečano sahranjene.”⁸⁹

86 „Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.

87 M. N., „Vandalsko bombardiranje djakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.

88 „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.

89 „Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., str. 3.

Kasnije je netočnost iz *Hrvatskog lista* preuzimana i u publicistici. Primjerice, Ivan Gabelica u svojem članku „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, objavljenom 2006. u *Političkom zatvoreniku* i zatim svojoj knjizi *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, objavljenoj 2007. godine, piše: „U Đakovu su srpski vojnici 11. travnja 1941. topovskim hitcima oštetili đakovačku katedralu i ubili Pavla Jurkovića, općinskoga ovrhovoditelja, i poštara Milana Laboša, te dva vojnika, nepoznata imena, od kojih se je jedan vraćao kući nakon što mu se je jedinica raspala. Ubili su također i Lazara Barbasovića, Hrvata [sic!] iz Mandelosa, kod Srijemske Mitrovice, koji je služio u jugoslavenskoj vojsci, ali nije htio pucati u nenaoružane ljude.”⁹³ Gabelica netočno spominje da su u Đakovu 11. travnja 1941. poginula trojica jugoslavenskih vojnika, dva „nepoznata imena”, dok poginulog „Lazara Barbasovića” (Lazara Baraksadića) iz Mandelosa identificira kao Hrvata. Jer eto logično se čini da jugoslavenski vojnik Hrvat „nije htio pucati na građanstvo, pa je poginuo od ruke jednog bezdušnog četnika”. Ali Lazar (Laza) je Srbin iz Srijema. I istini za volju nije riječi o „nenaoružanim ljudima”, „građanstvu”, kako piše Gabelica, nego o naoružanim civilima koji su presreli i kanili razoružati vojsku. Drugi pak poginuli jugoslavenski vojnik 11. travnja 1941. u Đakovu neutvrđenog je imena i zavičaja, i tek je pretpostavka, kako bilježi Matična knjiga umrlih, da je „katoličke vjere”.

Prema svim vjerodostojnim pokazateljima u Đakovu su 11. travnja 1941. poginula dva vojnika Vojske Kraljevine Jugoslavije, Laza (Lazar) Baraksadić, Srbin iz Mandelosa i „Nepoznati vojnik, navodno katoličke vjere”.

Odvedeni iz Đakova 11. travnja 1941. kao taoci jugoslavenske vojske i ubijeni u Bosni

U đakovačkom tisku i publicistici tek u najnovije vrijeme ukratko je pisano o sudbinama Đakovčana, liječnika dr. Pavla Löbla i kotarskog činovnika Mirka Vinkovića, koje je 11. travnja 1941. kao taoce odvela i zatim u Bosni

---

93 I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941.> i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

ubila vojska Kraljevine Jugoslavije. – Ponajprije riječ je o sjećanjima dr. Mije Šalkovića „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, koja su objavljena u *Đakovačkom glasniku* u svibnju 2001. godine.⁹⁴

Mirko Ćurić u članku „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, objavljenom u *Đakovačkom glasniku* u rujnu 2001. godine ukratko na temelju objavljenih sjećanja dr. Šalkovića navodi da se je iz Đakova jugoslavenske vojska povukla „uzevši sa sobom iz kotara nadzornog službenika Vinkovića Josipa [ispravno bi bilo Mirka] pisara i Dr. [Pavla] Löbla liječnika, koju obojicu zaklaše kod Šamca na Savi i baciše u vodu. [...]”⁹⁵

Zvonko Benašić u članku „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, objavljenom u *Đakovačkom glasniku* u rujnu 2001. zatim i u svojoj knjizi *Đakovački spomendani*, objavljenoj 2003. i 2010. godine, nešto opširnije, na temelju objavljenih sjećanja dr. Šalkovića i novinskih članaka iz travanjskih dana 1941. godine, opisuje događaje u Đakovu u vrijeme uspostave NDH te navodi: „Jedinice Jugoslavenske vojske napustile su Đakovo 11. travnja [1941.] oko 16 sati i sa sobom su povelili dva kotarska službenika (Josipa [ispravno bi bilo Mirka] Vinkovića, pisara i dr. [Pavla] Löbla). Ta dva taoća su kod Šamca zaklali i bacili u Savu. [...]”⁹⁶

I Ćurić i Benašić preuzimaju od dr. Šalkovića i objavljuju neke netočnosti: pogrešno ime kotarskog činovnika Vinkovića – dr. Šalković, pa i Ćurić i Benašić pišu Ivan, a ustvari riječ je o Mirku. Dr. Šalković ne navodi ime liječnika dr. Löbla, Pavle, pa njegovo ime ne spominju ni Ćurić ni Benašić. Dr. Šalković piše da „obojicu zaklaše kod [Bosanskog] Šamca na Savi i baciše u vodu.” Da su dr. Löbla i Vinkovića nakon sto su ih zaklali bacili u Savu, iako je to netočno, pišu i Ćurić i Benašić, ali pripadnike jugoslavenske vojske za razliku od dr. Šalkovića ne nazivaju „četnicima”. Usput, nije jasno o kakvom je „otporu” jugoslavenskoj vojsci u Travanjskom ratu 1941. godine u Đakovu riječ, kako to piše Ćurić.

U hrvatskoj pak publicistici sudbinu Đakovčana odvedenih kao taoći 11. travnja 1941. od jugoslavenske vojske prikazuje, na temelju podataka iz tiska NDH, Ivan Gabelica: „Kao taoce, odveli su sa sobom dr. Pavla Loebbla, liječ-

94 M. Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, str. 8.

95 Usp. M. Ćurić, „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, str. 2.

96 Usp. Z. Benašić, „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, str. 21. i Z. Benašić, *Đakovački spomendani*, str. 156-158. i Z. Benašić, *Đakovački spomendani. Drugo dopunjeno izdanje*, str. 200-202.

nika, i Mirka Vinkovića, općinskoga službenika, i još nekoliko Đakovčana, putem su ih strahovito zlostavljali i ponižavali, a onda su u Modriči, u Bosni, Lobla i Vinkovića likvidirali.”⁹⁷

Löbl, Pavao

Pogibiju odnosno ubojstvo gorjanskog liječnika dr. Pavla Löbla, kojeg je 11. travnja 1941. zajedno s Mirkom Vinkovićem kao taocima iz Đakova odvela jugoslavenska vojska, spominje đakovačka *Hrvatska obrana* od 27. travnja 1941., zagrebački *Hrvatski glas* od 24. travnja 1941. te osječki *Hrvatski list* od 22. travnja 1941.⁹⁸ Prema zagrebačkom *Hrvatskom glasu* dr. Löbl ubijen je zajedno s Vinkovićem „kod Modriča u Bosni, kamo su ih odvucli srpski vojnici i grozno mučili, dok nisu u mukama obojica umrla. [...] Poslije osam dana pronadjena su tjelesa u zemlji i ustaškim automobilom prevezena u rodni kraj, gdje su sahranjeni. [...] nad grobom dra [Pavla] Löbla [govorio je] g. dr. Stanko Roje kotarski liječnik. Do sada je sahranjeno na đakovačkom groblju šest žrtava koji su pali za domovinu. Počivali u miru!” Prema pisanju *Hrvatske obrane*, „Prošle sedmice prevezeni su u Đakovo na ukop Mirko Vinković, kot.[arski] činovnik iz Đakova i dr Pavao Löbl, liječnik iz Gorjana. Oni su na zvjerski način mučeni i umoreni kod Modriče u Bosni, gdje su bili zakopani u zemlji bez lijesa skoro osam dana. I ove je mučenike na grob ispratilo skoro cijelo Đakovo zajedno s predstavnicima vojske Nezavisne Države Hrvatske. Na grobu pok.[ojnog] M.[irka] Vinkovića govorio je povjerenik đak.[ovačke] općine g. dr Marko Vučetić, a na grobu pok.[ojnog] dra Löbl g. dr Stanko Roje, kot.[arski] liječnik. Neka je laka hrvatska zemlja hrv.[atskim] žrtvama! Počivali u miru.” Osječki *Hrvatski list* donosi sličan opis, ali uz poneke drukčije detalje: „Na licu mjesta uspelo je Đakovčanima pre-

97 I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941>. i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

98 Usp. „Iz oslobođene Djakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.; „Nove žrtve srpskog zvjerstva. Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Kapanice”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 111 (7171), 22. IV. 1941., str. 6.

poznati kotarskog činovnika iz Đakova Mirka Vinkovića i dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, koji je rodom iz Đakova. Tjelesa svih četiriju žrtava bila su iznakažena i izmrcvarena, da su se jedva mogla raspoznati. [...] Na licu dra Löbla odbijen je jedan cijeli komad obraza, te ga je bilo teško prepoznati. [...]”⁹⁹

Sudbinu dr. Pavla Löbla u svojim sjećanjima spominje i dr. Mijo Šalković: „Posljednji odredi odbjegle [jugoslavenska] vojske nestali su iz Đakova iza 4 sata po podne uzevši sa sobom iz kotara nadzorne službenike Vinković Josipa [ispravno bi bilo Mirka] pisara i Dr. [Pavla] Löbla liječnika, koju obojicu zaklaše kod [Bosanskog] Šamca na Savi i baciše u vodu. [...]”¹⁰⁰

Dr. Pavao Löbl je pokopan na Židovskom groblju u Đakovu 22. travnja 1941. godine. – Na nadgrobnom spomeniku dr. Löblu je natpis: „Dr. Pavle Löbl liječnik rođen 31. VIII. 1905. poginuo mučeničkom smrću 16. IV 1941.”

Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, objavljen 1992. godine navodi pod Đakovo dr. Löbla kao žrtvu rata. Ali navod o počinitelju zločina i napose okolnostima i vremenu smrti dr. Löbla je grubo netočan: „Lobl (Leopold) Pavle, rođen 1908. Jevrej, ubijen od četnika 1945. u direktnom teroru, Modriča - B i B [Bosna i Hercegovina] [broj upisnika] (2305018017).”¹⁰¹ Kasniji 2009. i 2016. godine revidirani popisi Muzeja žrtava genocida popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I* i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, navode pod Gorjani iste podatke za dr. Löbla, ali ne pod Đakovo, nego pod Gorjane.¹⁰² Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center, Jerusalem, Izrael – The Central Database of Shoah Victims’ Names¹⁰³ preuzima netočne podatke o vremenu i okolnosti smri dr. Pavla Löbla, pozivajući se na Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine.

99 „Nove žrtve srpskog zvjerstva. Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Koprivnice”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 111 (7171), 22. IV. 1941., str. 6.

100 M. Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, str. 8.

101 *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske* (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.), str. 519.

102 Usp. *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2009.), str. 244.; *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.), str. 244.

103 Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center, Jerusalem, Izrael – The Central Database of Shoah Victims’ Names.

No grubim netočnostima ovdje nije kraj. U jugoslavenskoj historiografiji navedena je netočnost, štoviše izmišljotina, o okolnosti i počinitelju smrti dr. Pavla Löbla, na što je 2003. godine u zborniku *Dijalog povjesničara – istoričara* upozorila povjesničarka Marica Karakaš. Naime, Jaša Romano u svojem članku „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, objavljenom 1973. godine u *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, navodi da je dr. Pavle Löbl u Travanjskom ratu 1941. godine „napadnut od ustaške rulje” nedaleko Gorjana te ubijen. („Lebl (Lobl) dr Pavao, opštinski lekar u Gorjanima (Đakovo). Rođen 1905. Medicinski fakultet završio 1928. u Zagrebu. Aprila 1941. prilikom raspada jugoslovenske vojske bio je napadnut od ustaške rulje kod Gorjana i ubijen.”)¹⁰⁴ (Znakovito je da Jaša Romano u svojoj opsežnoj knjizi *Jevreji Jugoslavije 1941 – 1945. Žrtve genocida i učesnici NOR*, objavljenoj 1980. godine, dr. Pavla Löbla ni ne spominje. Moguće je da je Romano shvatio da je riječ o netočnom, izmišljenom, navodu o Löblovom ubojstvu „od ustaške rulje kod Gorjana”, ali nije jasno zašto ga uopće ne navodi kao žrtvu rata.¹⁰⁵) Karakaš u osvrtu na podatak o sudbini dr. Pavla Löbla objavljen u *Zborniku Jevrejskog istorijskog muzeja* napominje da su liječnik dr. Löbl i kotarski činovnik Mirko Vinković kao taoci odvedeni iz Đakova 11. travnja 1941. od vojske Kraljevine Jugoslavije i ubijeni kod Modriče u Bosni. „Štoviše, nakon osam dana pokopani su u Đakovu pred brojnim građanima i predstavnicima vojske NDH.”¹⁰⁶ Boris Blau pak u svojoj knjizi *Studenti Židovi Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, objavljenoj 2006. godine, piše da je Pavle Löbl, sin Adolfa, rođen 1905. u Pančevu, „liječnik iz Gorjana, žrtva holokausta”.¹⁰⁷

---

104 Jaša Romano, „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, 2 (Beograd: Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1973.), str. 155.

105 Usp. Jaša Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941 – 1945. Žrtve genocida i učesnici NOR* (Beograd: Jevrejski istorijski muzej; Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1980.)

106 Marica Karakaš, „Medicinsko osoblje i zdravstveno-higijenski uvjeti u logoru Jasenovac”, *Dijalog povjesničara – istoričara*, 8, ur. Hans-Georg Fleck i Igor Graovac (Zagreb: Friedrich Naumann Stiftung, 2003.), 395.

107 Boris Blau, *Studenti Židovi Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Pregled upisanih studenata te popis apsolenata i diplomanata od osnutka fakulteta do II. svjetskog rata (1917. – 1941.)* (Zagreb: Židovska općina Zagreb, 2006.), str. 51.

Lebl (Löbl) dr Pavao, opštinski lekar u Gorjanima (Đakovo). Rođen 1905. Medicinski fakultet završio 1928. u Zagrebu. Aprila 1941. prilikom raspada jugoslovenske vojske bio je napadnut od ustaške rulje kod Gorjana i ubijen.

Jaša Romano, „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja, 2 (Beograd: Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1973.), str. 155.

Lobl (Leopold) Pavle, rođen 1908. Jevrej, ubijen od četnika 1945. u direktnom teroru, Modrica-b i h (2305018017)

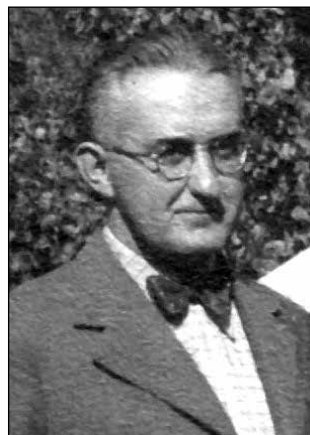
Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.), str. 519. i . Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2009.), str. 244. i Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.), str. 244.

Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, „Löbl, dr. Pavao, rođen 1905. u Đakovu, liječnik u Gorjanima, kao taoc odveden 12.4.1941. [sic!] iz Đakova od četnika i ubijen 19.4.1941. kod Modriče, BiH [Bosna i Hercegovina].”¹⁰⁸

Nejasno je, jer ako dr. Pavla Löbla spominje popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, a i kasniji revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I* i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, a i drugi žrtvoslovi ovdje spomenuti, iz kojih je razloga dr. Löbl naveden u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer očito nije bio „prešućen”, u ranijim popisima ljudskih gubitaka – žrtvoslovima. Usto, grube netočnosti koje su u niz navrata napisane o sudbini dr. Pavla Löbla u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije* i nisu ispravljene, i napisane su nove netočnosti, koje neupućene zbuduju. Jer ako je jugoslavenska vojska otišla iz Đakova 11. travnja 1941. godine, kako to spominje dr. Šalković u svojim sjećanjima iza 16 sati, a isti su dan u sumrak u Đakovo pristigli su prvi odredi njemačke vojske, kako je moguće,

108 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 212.

da je dr. Löbl „kao taoc odveden 12.4.1941. iz Đakova od četnika” i „ubijen 19.4.1941. kod Modriče, BiH.”, ako na nadgrobnom spomeniku dr. Löblu piše: „[...] poginuo mučeničkom smrću 16. IV 1941.” I usput, dr. Löbl i Vinković nisu iz Đakova 11. travnja 1941. odvedeni od „četnika”, koliko god to tvrditi i napisati *uvjerljivo* bilo, nego od tada regularne jugoslavenske vojske.

Grob dr. Pavla Löbla na Židovskom groblju u Đakovu

Vinković, Mirko

Pogibiju odnosno ubojstvo Mirka Vinkovića, kojeg je 11. travnja 1941. zajedno s dr. Pavlom Löbl kao taocima iz Đakova odvela jugoslavenska vojska, spominje đakovačka *Hrvatska obrana* od 27. travnja 1941. i *Hrvatski list* od 22. travnja 1941.¹⁰⁹ Sudbinu Mirka Vinkovića u svojim sjećanjima spominje i dr. Mijo Šalković.¹¹⁰ A kako je ranije spomenuto prema njegovim navodima pišu i Ćurić i Benašić.

109 Usp. „Iz oslobođene Đakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13; „Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu”, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.; „Nove žrtve srpskog zvjerstva. Kod Modriča Srbi su grozno mučili i umorili dra Pavla Löbla, liječnika iz Gorjana, i Mirka Vinkovića, kot. činovnika iz Đakova, te dva mladića iz Velike Kopaonice”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 111 (7171), 22. IV. 1941., str. 6.

110 M. Šalković, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, str. 8.

Prema zapisu u Matičnoj knjizi umrlih Đakovo, „[nadnevak i mjesto smrti] 1941. travanj 14., Mirko Vinković, činovnik u Kotaru, muž, [supruga] Rerezija Lebović, [rođen u] Malo Nabrđe, opć.[ina] Gašinci, [stanuje] Đakovo Kralja Petra 55, rkt., [rođen] 28. VIII. 1913 28 god.[ina], Nastrijeljen i proboden kroz prsa bajonatom. [...], [pokopan] Na groblju u Đakovu 19/IV. [1941.], [...] Nađen na drumu između Šamca i Modrića. Zakopan u Đakovu 19/IV. [1941.] [...]”¹¹¹ – A na nadgrobnom spomeniku Mirku Vinkoviću na Gradskom groblju u Đakovu je natpis: „Ovdje počiva hrvatski mučenik Mirko Vinković poginuo 12. IV. 1941. u 27. godini.”

53 52	1941 travanj 14.	Mirko Vinković, činovnik u Kotaru, muž	Tererije Lebović	Malo Nabrđe, opć. Gašinci	Đakovo Kralja Petra 55.	rkt. 28. VIII. 1913
----------	------------------------	--	---------------------	------------------------------------	-------------------------------	---------------------------

na groblju u Đakovu 19/IV.	na drumu između Šamca i Modrića zakopan u Đakovu 19/IV. i 506/41 i 5.892/41.
-------------------------------------	---

Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo, – Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

Grob Mirka Vinkovića na Gradskom groblju u Đakovu

111 Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo, – Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

Mirko Vinković

Sudbina Mirka Vinkovića ogledni je primjer nepouzdanosti popisa ljudskih gubitaka prema iskazima svjedoka. – U gradivu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava RH u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu [Kartoni ratne - poratne žrtve II. svjetskog rata], Mirko Vinković upisan je uz različite, pa i netočne podatke, dva puta: „Vinković Mirko, otac Đuro, majka Ana [rođ.] Butković, rođen 12. prosinca 1910. u Malom Nabrđu, Hrvat, oženjen, dvoje [djece], seljak, prebivalište Malo Nabrđe, pripadnik Mačekove zaštite, 10. travnja 1941. ubijen od jugoslavenske vojske u povlačenju kao civil, Đakovo. Sahranjen u Đakovu”¹¹² te i: „Vinković Mirko, otac Đuro, majka Ana rođ. Brataljenović, rođen 28. kolovoza 1913. u Malom Nabrđu, Hrvat, oženjen, jedno [dijete], činovnik, vojni referent u Kotaru Đakovo, prebivalište Đakovo, pripadnik Njemačke vojske [sic!], 19. travnja 1941. ubili ga četnici [sic!] [Vojska Kraljevine Jugoslavije], nastreljen i proboden kroz prsa bajonetom, [Bosanski] Šamac - Modriča (cesta), BiH. Sahranjen u Đakovu.”¹¹³ – I u poimeničnom popisu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Republike Hrvatske [baza podataka] Mirko Vinković naveden je uz različite, pa i netočne podatke, dva puta: „Vinković Mirko, sin Đure i Ane r.[ođ.] Butković, rođen u Gašincima 12.12.1910., Hrvat, katolik, oženjen 2 djece, prebivalište Gašinci, ubili ga četnici [sic!] [Vojska Kraljevine Jugoslavije] izvan borbe 10.04.1941. u Đakovu, pokopan u Đakovu” te i „Vinković Mirko, sin Đure i Ane r.[ođ.] Brataljenović, rođen 28.8.1913. kod Đakova, Hrvat, katolik, oženjen 1 dijete, službenik, ubili ga četnici [sic!] [Vojska Kraljevine Jugoslavije] izvan borbe 19.4.1941. u Đakovu.”¹¹⁴

Prema pak žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Vinković, Mirko (otac Đuro, majka Ana r.[ođ.] Brataljenović), rođen 28.8.1913. u Malom Nabrđu, Hrvat, otac 1 djeteta, činovnik u Kotaru Đakovo, ubijen 19.4.1941. na cesti Bosanski Šamac – Modriča, BiH.”¹¹⁵

112 Hrvatski državni arhiv, Zagreb, – fond 1944 – Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, – Karton ratne - poratne žrtve II. svjetskog rata [svjedok Stjepan Josipović, Đakovo], kut. 181. [Đakovo, svežanj Gašinci]).

113 Hrvatski državni arhiv, Zagreb, – fond 1944 – Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, – Karton ratne - poratne žrtve II. svjetskog rata [svjedok Terezija Vinković, Vrpolje] kut. 182. [Đakovo]).

114 Hrvatski institut za povijest, Zagreb, – Poimenični popis [baza podataka] - Republika Hrvatska Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava.

115 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 44.

Vladimir Geiger i Pero Šola u članku „Žrtvoslov Malog Nabrđa – Drugi svjetski rat i poraće. Pokušaj revizije podataka o ljudskim gubitcima nestalog i zaboravljenog slavonskog sela”, objavljenom u časopisu *Scrinia slavonica* 2017. godine napominju za Mirka Vinkovića, da „Ne postoji upis u popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1992., a ni u revidiranim popisima Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, I, Muzej žrtava genocida, Beograd, 2009. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, Muzej žrtava genocida, Beograd, 2016. [baza podataka].” Usto, ukazuju na netočnosti o Mirku Vinkoviću u gradivu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava RH u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu [Kartoni ratne - poratne žrtve II. svjetskog rata] te i poimeničnom popisu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Republike Hrvatske [baza podataka]. Također, spominju i različite izvore, zapis u Matičnoj knjizi umrlih Đakovo, i novinske članke u *Hrvatskom narodu* i *Hrvatskoj obrani*, kao i natpis na nadgrobnom spomeniku Mirku Vinkoviću na Gradskom groblju u Đakovu, i ukazuju na različitost podataka u njima o vremenu smrti Mirka Vinkovića.¹¹⁶

Žrtvoslov *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, za Vinkovića donosi neke netočne podatke, primjerice nadnevak smrti i mjesto prebivanja: „Vinković, Mirko (otac Đuro, majka Ana r. Brataljenović), rođen 28.8.1913. u Malom Nabrđu, Hrvat, oženjen i otac jednog djeteta, činovnik u kotaru Đakovo, ubili su ga četnici 19.4.1941. na cesti Bosanski Šamac – Modriča, BiH.”¹¹⁷

Ali Vinković nije ubijen 19. travnja 1941. kako piše u žrtvoslovima *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću* i *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*. Tada je, jasno je iz zapisa u Matičnoj knjizi umrlih Đakovo, pokopan na groblju u Đakovu.

Unatoč različitim navodima o vremenu, mjestu i okolnostima smrti Mirka Vinkovića, moguće je zaključiti: Mirka Vinkovića, kotarskog činovnika u

116 V. Geiger i P. Šola, „Žrtvoslov Malog Nabrđa – Drugi svjetski rat i poraće. Pokušaj revizije podataka o ljudskim gubitcima nestalog i zaboravljenog slavonskog sela”, str. 370-372.

117 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 463.

Đakovu, rođenog 1913. u Malom Nabrđu, ubila je Vojska Kraljevine Jugoslavije 12. travnja 1941. kod Modriče u Bosni i Hercegovine, do kuda je iz Đakova 11. travnja 1941. odveden kao talac.

Popis osoba				
obvezanih na polaganje prisega vjernosti Državi Hrvatskoj kod Kotarskog poglavarstva u Đakovu				
Red. broj	Prezime i ime	Stvanje, odn. položaj službenika kod te ustanove	Jeli bio opravdan neposlужen? Jeli sklenio polaganje prisage?	
1	Firša Milutin	Kotarski poglavar	Dana 16. travnja 1941.	
2	Ruđić Ivan	Kotarski pristav	Dana 16. travnja 1941.	
3	Delak Vilijan	Perevedni vješbenik	Dana 16. travnja 1941.	
4	Gajger Josip	Kotarski nadefioijal	Dana 16. travnja 1941.	
5	Vinkević Mirke	Manipulativni vješbenik	nije	Zarobljen. Nepoznata beravišta.
6	Hrvataš Antun	Kotarski svaničnik	Dana 16. travnja 1941.	
7	Vujić Stjepan	Kotarski svaničnik	Dana 16. travnja 1941.	
8	Delić Petar	Kotarski svaničnik	Dana 16. travnja 1941.	
9	Idžević Petar	Kotarski dnevl. služitelj	Dana 16. travnja 1941.	
10	Temec Filip	Kotarski služitelj	Dana 16. travnja 1941.	
11	Reje Dr. Stanke	Kotarski liječnik	Dana 16. travnja 1941.	
12	Hranilević Ing. Maks	Kotarski šumar	nije	Nalazi se belesetan Pleternici.
13	Živkević Ing. Mikela	Kotarski agrenom	Dana 16. travnja 1941.	
14	Remić Dr. Stjepan	Kotarski veterinar	Dana 16. travnja 1941.	
15	Tekmetarević Antun	Kot. školski nadzernik	Dana 17. travnja 1941.	
16	Budak Ernest	Ušitelj dedjeljen na rad Kot. poglavarstvu	Dana 16. travnja 1941.	
17	Firša Mira	Kotarski desinfekter šumarski	Dana 16. travnja 1941.	
18	Kalamut Demšnik	Kotarski desinfekter šumarski	nije	U vojsci nepoznata beravišta.
19	Švaganović Ing. Ivan	vješbenik	nije	U vojsci nepoznata beravišta
20	Radević Luka	Kotarski nadlugar	Dana 16. travnja 1941.	
21	Sušnić Milutin	Veterinarski vješbenik	nije	U vojsci nepoznata beravišta.
22	Knežević Miše	Kotar. gospedar. ušitelj	Dana 16. travnja 1941.	

U Đakovu, dne 18. Travnja 1941.

Kotarski poglavar: *Firša*

Državni arhiv u Osijeku, fond 1256 – Kotarska oblast Đakovo „Popis osoba obvezanih na polaganje prisega vjernosti Državi Hrvatskoj kod Kotarskog poglavarstva u Đakovu”, U Đakovu dne 18. Travnja 1941., - uz ime Mirka Vinkovića, manipulativnog vješbenika, čija sudbina još u Đakovu nije bila poznata, stoji opaska da prisegu nije položio te: „Zarobljen. Nepoznata beravišta”.

Žrtve iz Velike Kopanice, civilne osobe

U tisku NDH, sjećanjima suvremenika događaja te publicistici i historiografiji spominje se da je u vrijeme Travanjskoga rata 1941. bilo civilnih žrtava i u Velikoj Kopanici. Navodi o broju tih žrtava su različiti.¹¹⁸ – Također i u popisima ljudskih gubitaka – žrtvoslovima podaci o tim žrtvama i njihovim sudbinama ponekad su i različiti.

Hartman, Stjepan / Har(d)tman(n), Stefan

U njemačkim (folksdojčerskim) žrtvoslovima iz vremena Drugoga svjetskog rata, *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* i *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944*, za Stjepana Hartmana (Stefan Hartmann, Stefan Hardtmann), Nijemca iz Velike Kopanice, rođenog 1894., kao vrijeme smrti naveden je 12. travnja 1941., ali mjesto i okolnost smrti nisu navedeni. U žrtvoslovu *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, navedena je pak samo godina rođenja i smrti 1941., bez mjesta i okolnosti smrti.¹¹⁹

U hrvatskoj publicistici navodi se da su „11. travnja [1941.], u Modriči [su], zajedno s dr. [Pavlom] Loebloom i [Mirkom] Vinkovićem [iz Đakova],

118 Usp. „Iz oslobođene Đakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.; S. Brlošić, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, str. 50.; V. Geiger, „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, str. 399. i V. Geiger, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, str. 141.; Z. Benašić, „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.”, str. 21. i Z. Benašić, *Đakovački spomendani*, str. 157. i Z. Benašić, *Đakovački spomendani. Drugo dopunjeno izdanje*, str. 201.; I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941>. i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

119 Usp. „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1942.]), s.p. i „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1943.]), s.p. te i *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948* Bearbeitung und Gestaltung: Karl Weber (München; Sindelfingen: Donauschwäbische Kulturstiftung, 1994.), str. 955. ili *Das Totenbuch der Donauschwaben*, <http://www.donauschwabern.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwabern.html>, pristupljeno 10. srpnja 2021.

srpski vojnici umorili Stjepana Hradtmana [!] i Fabijana Vukovca” iz Velike Kopanice.¹²⁰ – Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Hartman(n), Stjepan (Stefan), rođen 1894. u Osijeku, Nijemac, supruga Anka r. Kovačić, poginuo kao civil 12. 4. 1941. u BiH. [Bosni i Hercegovini]”¹²¹ Vladimir Geiger u „Žrtvoslov Nijemaca Slavonskog Broda i Brodskog Posavlja. Drugi svjetski rat i poraće”, navodi također da je „Har(d)tman(n) Stefan (Stjepan), 1894., u Travanjskom ratu ubijen kao civil u Bosni 12. IV. 1941.”¹²² – Usput, nije jasno iz kojih je razloga Stjepan Hartman (Stefan Hartmann, Stefan Hardtmann) naveden u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, jer očito je nije „prešućena” žrtva, naime spomenut je kao žrtva Travanjskoga rata 1941. godine ranije nekoliko puta, u ovdje spomenutim njemačkim/folk-sdojčerskim žrtvoslovima, nekim dostupnim i online.

Kablarić, Franjo

U hrvatskoj publicistici postoji navodi da je Kablarića kao pripadnika Hrvatske seljačke zaštite ubili pripadnicu jugoslavenske vojske prilikom povlačenja Bosnu i prolaska kroz Veliku Kopanicu: „Franju Kablarića su ubili 12. travnja 1941., kad je, kao član Hrvatske seljačke zaštite, patrolirao po selu, pa je potrčao prema Vrpolju, odakle se je čula pucnjava.”¹²³ – Prema pak žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Kablarić, Franjo, rođen 1908. u Velikoj Kopanici, Hrvat, supruga Marija, poginuo kao stražar u općini 12.4.1941.”¹²⁴

---

120 I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941.> i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

121 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 165.

122 Usp. Vladimir Geiger, „Žrtvoslov Nijemaca Slavonskog Broda i Brodskog Posavlja. Drugi svjetski rat i poraće”, *Scrinia slavonsica* (2008.), sv. 8: 457.

123 I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941.> i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

124 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 165.

Vukovac, Fabijan

U hrvatskoj publicistici spominje se da su 11. travnja 1941. u Modriči, zajedno s dr. Pavlom Löblom i Mirkom Vinkovićem iz Đakova i Stjepanom Hardtmanom iz Velike Kopanice „srpski vojnici umorili” iz Velike Kopanice i Fabijana Vukovca.¹²⁵ – Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Vukovac, Fabijan (otac Mato, majka Anka), rođen 20.1.1919. u Velikoj Kopanici, Hrvat, ubila ga vojska Kraljevine Jugoslavije 12.4.1941. u BiH. [Bosni i Hercegovini]”¹²⁶

*

Postoje navodi da je iz Velike Kopanice u Travanjskom ratu 1941. godine kao vojnik, rezervist jugoslavenske vojske, život izgubio Stjepan Vukovac.

No treba napomenuti da Franju Kablarića, Stjepana Hartmana, Fabijana Vukovca i Stjepana Vukovca iz Velike Kopanice među žrtvama Drugoga svjetskog rata ne spominje Slavica Hrečkovski u svojoj knjizi *Slavonski Brod u NOB i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, objavljenoj 1982. godine¹²⁷, jer u priloženom žrtvoslovu popis je samo poginulih „boraca NOR-a” i „žrtava fašističkog terora”. – Usto, popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, a i kasniji revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I i Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, ne spominju uopće Franju Kablarića, Stjepana Hartmana, Fabijana Vukovca iz Velike Kopanice, i kao žrtva Travanjskoga rata 1941. godine iz Velike Kopanice spomenut je samo Stjepan Vukovac.

---

125 I. Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, str. 22. ili Ivan Gabelica, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html> ili „Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.”, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941.> i I. Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*, str. 306-307.

126 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 167.

127 Usp. Slavica Hrečkovski, *Slavonski Brod u NOB i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.* (Slavonski Brod: Historijski institut Slavonije i Baranje, 1982.).

Đakovštinci poginuli kao jugoslavenski vojnici u Travanjskom ratu 1941. godine

U razmatranju žrtava Đakovčana i Đakovštinaca u Travanjskom ratu nezabilazni su i oni koji su poginuli izvan prostora Đakovštine poginuli kao vojnici kraljevske jugoslavenske vojske.

*

Kata Eržić iz Širokog Polja prijavila je Velikoj župi Baranja u Osijeku „da su njezin muž Eržić Nikola iz Širokog Polja, občina Vuka, kotar Djakovo, rođen 1911 g.[odine] po narodnosti Hrvat, rimokatoličke vjere, Dimnjašević Andrija iz Semeljaca, kot.[ar] Djakovo, rođen 1916 g.[odine] vjere rimokatoličke, po narodnosti Niemac, Posavec Slavko iz Stare Jošave, občina Našice, kot.[ar] Našice, rođen 1917 g.[odine] vjere rkt, Hrvat i Gačić Jozo iz Mandićevca, občina Drenje, kot.[ar] Djakovo, rođj.[en] 1908 g.[odine] vjere rkt., narodnosti hrvatske, prema njezinom saznanju prigodom raspada Jugoslavije kod povlačenja jugoslavenske vojske u mjestu Karanac, kot.[ar] Darda, po mađarskoj vojsci na lažnu obtužbu Djure Dadića, tadanjeg seoskog kneza iz Karanca uhvaćeni, bez dokaza na smrt osudjeni, na livadi do sela Karanca strijeljani i dana 12.IV.1941. god.[ine] na oranici kalvinskog župnika pokopani.” Velika župa Baranja saslušala je nakon primitka ove prijave nekoliko svjedoka iz Osijeka, Donje Motičine i Razbojišta, koji su dali svoje iskaze i viđenje događaja 12. travnja 1941. u selu Karancu. O tome je Velika župa Baranja izvijestila početkom srpnja 1942. Ministarstvo unutarnjih poslova NDH, koje je zatim potkraj srpnja 1942. godine preko Ministarstva vanjskih poslova NDH zamolilo Poslanstvo NDH u Budimpešti da „diplomatskim putem ovaj slučaj izvidi i utvrdi pravo stanje stvari”¹²⁸ – Kakve su rezultate dali ti daljnji izvidi o sudbini rezervista jugoslavenske vojske koje je u Travanjskom ratu 1941. u Karancu u Baranji navodno zarobila i ubila mađarska vojska nije poznato.

Od spomenutih trojice jugoslavenskih vojnika rodom iz Đakovštine, koje je zarobila mađarska vojska i navodno strijeljala kao ratne zarobljenike u Karancu 12. travnja 1941. godine kasniji jugoslavenski, njemački i hrvatski

---

128 Vojni arhiv, Beograd, Republika Srbija, – fond Nezavisna država Hrvatska, K. 249, f 4, d 15, - Nezavisna Država Hrvatska Ministarstvo vanjskih poslova – Zagreb, Broj: Pod. 6601, Prilmljeno dne: 13. VII 1942, pod brojem 5216, datum 9/VII [1942.], Predmet: Eržić Nikola i dr ubijeni.

popisi ljudskih gubitaka – ųrtvoslovi spominju Andriju Dimnjaševića iz Semeljaca i Nikolu Erųića iz Širokog Polja.

Nezavisna Država Hrvatska
Velika ųra Baranja

Osiijek

Broj: 16718/1942.

Osiijek, dne 2. VII. 1942.

Predmet: Erųić Nikola i dr. ubijeni

Ministarstvu unutarnjih poslova
Upravni odjel I. Osiijek za unutarnju upravu

Z a g r e b

Predlaže se t ome Ministarstvu sljedeće izvješće:

Erųić Kata iz Širokog Polja prijavila je ovoj ųupi, da su njezin muž Erųić Nikola iz Širokog Polja, občina Vuka, kotar Đakovo, rođjen 1911 g. po narodnosti Hrvat, rimokatoliške vjere, Dimnjašević Andrija iz Semeljaca, kotar Đakovo, rođjen 1916 god. vjere rimokatoliške, po narodnosti Nijemac, Posavec Slavko iz Stare Jošave, občina Našice, kotar Našice rođjen 1917 god. vjere rkt, Hrvat i Gašić Jozo iz Mandiševoa, občina Drenje, kotar Đakovo, rođjen 1908 g., vjere rimokatoliške, narodnosti hrvatske, prema njezinom saznanju prigodom raspada Jugoslavije kod povlaćenja jugoslavenske vojske u mjestu Karanac, kotar Darda, po mađjarskoj vojsci na lažnu optužbu Djure Dadića, tadašnjeg seoskog kneza iz Karanaca uhvaćeni, bez dokaza na smrt osuđjeni, na livadi do sela Karanaca strijeljani i dana 12. IV. 1941. god. na oramci kalvinskog ųupnika pokopani.

Prijaviteljica zamolila je ovu ųupu, da se ovaj sluųaj izvidi i njezin muž proglasi mrtvim, te o državnom trošku njegovo mrtvo tjele preveze iz sela Karanaca, kotar Darda, Mađjarska u svoju domovinu u selo Široko Polje.

Provedenim izvidima o ovome sluųaju nije se moglo ništa pozitivno ustanoviti.

Svjedok Matanšević Stjepan iz Osiijeka izjavio je na preslušanju sljedeće:

" Dana 12. travnja 1941. sastao sam se sa gostionišarem zvanim " Mišom" iz Branjinog Vrha, koji mi je tada ispričao, kako je na veliku subotu skoro izgubio glavu u mjestu Karanac, te da je bio prisutan t.j. očevidac, kada su tamo strijeljana naša hrvatska četiri vojnika.

Razlog njihovog strijeljanja rekao mi je taj " Miša" bio je,

Vojni arhiv, Beograd, Republika Srbija, – fond Nezavisna država Hrvatska, K. 249, f 4, d 15, - Nezavisna Država Hrvatska Ministarstvo vanjskih poslova – Zagreb, Broj: Pod. 6601, Primljeno dne: 13. VII 1942, pod brojem 5216, datum 9/VII [1942.], Predmet: Erųić Nikola i dr ubijeni.

Dimnjašević, Andrija iz Semeljaca

Revidirani popisi Muzeja ųrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis ųrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *ųrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I* i *ųrtve rata 1941-1945. Hrvatska*., kao ųrtvu Travanjskoga rata 1941. godine iz Semeljaca spominje Andriju Dimnjaševića: „Dimnjašević (Andrija) Andrija, roĐen 1916. Hrvat, poginuo 1941. u aprilskom ratu 1941 god., Nepoznato [broj upisnika] (2305024057)“¹²⁹ Izvorni Popis Komisije za popis ųrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak ųrtava rata 1941 - 1945 roĐenih na teritoriji Hrvatske*, pak za Dimnjaševića navodi da je „poginuo 1941. godine u borbama do 7. jula 1941. [broj upisnika] (2305024057)“¹³⁰

ųrtvoslov *Prešućene ųrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske ųupanije* navodi Dimnjaševića, ali bez spomena da je poginuo kao vojnik odnosno pripadnik jugoslavenske vojske: „Dimnjašević, Andrija (otac Andrija, majka Marija r. Ćenk), roĐen 28. 1. 1916. u Semeljcima, supruga Kata r. Sajer, Hrvat, ubila ga maĐarska vojska 12. 4. 1941. kod Karanca u Baranji.“¹³¹

U njemaĉkim (folksdojĉerskim) ųrtvoslovima objavljivanim u vrijeme Drugoga svjetskog rata u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhangigen Staate Kroatien 1943* i *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhangigen Staate Kroatien 1944* Dimnjašević nije spomenut meĐu ųrtvama. TakoĐer ni u ųrtvoslovu jugoslavenskih Nijemaca *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, objavljenom 1994. godine, Dimnjaševića nema, jer ustvari ne donosi popis ljudskih gubitaka za Semeljce. Ali zaviĉajna knjiga za Semeljce *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi*, objavljena 1992. godine, uvrštava u popis poginulih Nijemaca vojnika iz Semeljaca i Andriju Dimnjaševića: „Dimnjaschewich Andreas 1919, 1941 gefallen in Jugoslawien.“ Štoviše, Dimnjaševića (Dimnjaschewitsh) navode u popisu Nijemaca u Semeljcima.¹³² Tako je

129 *ųrtve rata 1941-1945. Hrvatska I* (Beograd: Muzej ųrtava genocida, 2009.), str. 258. i *ųrtve rata 1941-1945. Hrvatska* (Beograd: Muzej ųrtava genocida, 2016.), str. 258.

130 *Spisak ųrtava rata 1941 - 1945 roĐenih na teritoriji Hrvatske* (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.), str. 540.

131 *Prešućene ųrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske ųupanije*, str. 796.

132 Anton Utri, Johann Schnapper, *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi, Slawonien. Zur Erinnerung an unsere einstigen Heimatdorfer* (Graz; Linz: Eigenverlag, 1992.), str. 43 i 185.

nedvojbeno da su semeljački Nijemci Andriju Dimnjaševića (Andreas Dimnjaschewitsch) držali svojim sunarodnjakom, jer je bio oženjen Nijemicom, a i majka mu je bila Njemica, i vjerojatno je bio „ponjemčen”.

Nije jasno iz kojih je razloga Andrija Dimnjašević naveden u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer očito je nije „prešućena” žrtva, i spomenut je kao žrtva Travanjskoga rata 1941. godine ranije nekoliko puta, i u Popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, a zatim i u revidiranom popisu Muzeja žrtava genocida iz 2016. Popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska* te i u zavičajnoj knjizi *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi*.

Eržić, Nikola iz Širokog Polja

Revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, I i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*., kao žrtvu Travanjskoga rata 1941. godine iz Širokog Polja spominje Nikolu Eržića: „Eržić (Nikola) Nikola, rođen 1911. Hrvat, poginuo 1941. u aprilskom ratu 1941 god.[ine], Karanac [broj upisnika] (2333048013)”¹³³ Izvorni Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, pak za Eržića navodi da je „poginuo 1941. godine u borbama do 7. jula 1941. Karanac [broj upisnika] (2333048013)”¹³⁴

Žrtvoslov pak *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije* navodi: „Eržić, Nikola (otac Nikola, majka Eva r. Blažanović), rođen 24. 5. 1911. u Širokom Polju, supruga Kata r. Šušak, Hrvat, vojnik Kraljevine Jugoslavije, ubila ga mađarska vojska 12. 4. 1941. kod Karanca.”¹³⁵ Riječ je o nedvojbeno hvalevrijednim dopunama, na temelju iskaza Kate Eržić i upisa u Matičnoj knjizi umrlih Vuka, onoga što je o vremenu i okolnosti smrti Nikole Eržića objavljeno u ranijim jugoslavenskim popisima

133 *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2009.), str. 259. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska* (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.), str. 259.

134 *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske* (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.), str. 542.

135 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 834.

ljudskih gubitaka – žrtvoslovima, ali je i očito da i Eržić nije bio „prešućena” žrtva rata.

Miowitz, Anton iz Krndije

Prema *Krndija Heimatbuch*, objavljenoj 1987. godine, u Travanjskom ratu 1941. godine poginuo je u Slavonskom Brodu kao jugoslavenski vojnik Anton Miowitz iz Krndije: „Miowitz Anton (13.9.1903. – gef.[allen] April 1941., Sl.[avonski] Brod, Jug.[oslawien]”)¹³⁶ U žrtvoslovu jugoslavenskih Nijemaca *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, objavljenom 1994. godine, naveden je samo kao poginuli vojnik („Soldatenopfer”) 1941. u Jugoslaviji.¹³⁷ No nedvojbeno je da je Miowitz poginuo kao jugoslavenski vojnik u Travanjskom ratu 1941. godine.

No u hrvatskim je najnovijom žrtvoslovima netočno navedeno da je poginuo kao „njemački vojnik”. – Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Miowitz, Anton, rođen 1905., Nijemac, poginuo kao njemački vojnik [sic!] 1941. u Jugoslaviji.”¹³⁸ A prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, „Miowitz, Anton, rođen 1905., Nijemac, njemački vojnik [sic!], poginuo 1941. u Jugoslaviji.”¹³⁹

Anton Miowitz iz Krndije nije kao žrtva bio „prešućen”, i naveden je i u *Krndija Heimatbuch* i u njemačkim/folksdojčerskim žrtvoslovima, dostupnim i online. Usto, navodi o Antonu Miowitzu u žrtvoslovima *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću* i *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, dijelom su nepotpuni, a dijelom netočni.

---

136 Usp. Matthias Stolz, *Krndija Heimatbuch. Slawoniendeutsches Dorf ausgelöscht* (Graz: Komitee der Heimatortsgemeinschaft Krndija, 1987.), str. 14, 312.

137 Usp. *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, str. 931. ili *Das Totenbuch der Donauschwaben*, <http://www.donauschwaben.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwaben.html>.

138 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 100.

139 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 413.

Schleis(s) (Schleiß), Mat(t)hias iz Gorjana

Prema njemačkim/folksdojčerskim popisima ljudskih gubitaka – žrtvoslovima pripadnika njemačke manjine u Hrvatskoj odnosno Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u Travanjskom ratu 1941. godine poginuo je kao jugoslavenski vojnik Schleis(s) Mathias (Schleiß Matthias) iz Gorjana (12.7.1914. – 9.4.1941.)¹⁴⁰ Iako je poginuo u borbi s njemačkom vojskom [ili kako je to u folksdojčerskim žrtvoslovima nastalim u vrijeme Drugoga svjetskog rata navedeno: „Im gepressten Waffendienst gegen das eigene Volk gefallen“], u hrvatskim je najnovijom žrtvoslovima netočno navedeno da je poginuo kao „njemački vojnik“. – Prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, „Schleiss, Matthias, rođen 12.7.1914., Nijemac, poginuo kao njemački vojnik [sic!] 9.4.1941. u Jugoslaviji.“¹⁴¹ A prema žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, „Schleiss, Matthias, rođen 12.7.1914., Nijemac, njemački vojnik [sic!] poginuo 9.4.1941. u Jugoslaviji.“¹⁴²

Usto, nije jasno iz kojih je razloga Matthias Schleiß naveden u žrtvoslovima *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću* i *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer očito je nije „prešućena“ žrtva, i naveden je u nekoliko navrata u njemačkim/folksdojčerskim žrtvoslovima, nekim dostupnim i online te i u zavičajnoj knjizi *Heimatbuch Tomaschanzi – Gorjani*.

---

140 „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien“, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1942.]), s.p. i „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien“, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksguppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1943.]), s.p. te i Josef Werni, Konrad Reiber i Josef Eder, *Heimatbuch Tomaschanzi – Gorjani. Zur Erinnerung an unsere einstige Heimat in Slawonien* (Ruit bei Stuttgart: [Heimatortsgemeinschaft (HOG) Tomaschanzi – Gorjani], 1974.), str. 189. Usp. *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band I, *Ortsberichte über die Verbrechen an den Deutschen durch das Tito-Regime in der Zeit von 1944-1948*, str. 928. ili *Das Totenbuch der Donauschwaben*, <http://www.donauschwabern.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwabern.html>, pristupljeno 10. srpnja 2021.

141 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 82.

142 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 297.

Šmit (*Schmidt*), Jakob (*Jakov*) iz Slatinika Drenjskog

U Travanjskom ratu 1941. godine poginuo je i Jakob (Jakov) Šmit (Schmidt) iz Slatinika Drenjskog. Podaci o njegovoj sudbini su različiti, a navodi u žrtvoslovima ponekad i kontradiktorni, jer postoje navodi da je civilna žrtva, ali i navodi da je život izgubio kao vojnik.

Prema njemačkim/folksdojčerskim popisima ljudskih gubitaka pripadnika njemačke manjine u Hrvatskoj odnosno Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u Travanjskom ratu 1941. godine ubijen je kao civil: „Schmidt Jakob, Drenj. [ski] Slatinik, 24. 7. 1906, Todestag 16. 4. 1941” [uz navod: „Opfer eines aufgepeitschten Nationalhasses”]¹⁴³ U žrtvoslovu jugoslavenskih Nijemaca *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, naveden je pod Drenje i kao civilna žrtva („Zivilopfer”) 1941. u Jugoslaviji, bez podatka o mjestu i okolnosti smrti.¹⁴⁴ *Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje*, objavljena 1994. godine, navodi samo da je Jakob Schmidt iz Slatinika Drenjskog, rođen 24. 7. 1906. poginuo („gef.[allen]”) 16. 4. 1941., bez podataka o mjestu i okolnosti gubitka života.¹⁴⁵

Prema smrtovnici koju je u lipnju 1942. godine za Jakoba Šmita izdao Kotarski sud u Đakovu (Smrtovnica: II O 268/42-i), „Šmit Jakov, kovač, rkt. 36 godina st.[ar] / 15. travnja 1941. u Visokom-Bosna – ubijen od Srbske vojske prigodom povlačenja”¹⁴⁶ – No ostaje nejasno je li Šmit izgubio život kao civilna osoba ili kao vojnik.

---

143 „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1942.]), s.p. i „Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1943.]), s.p.

144 Usp. *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, str. 955. ili *Das Totenbuch der Donauschwaben*, <http://www.donauschwaben.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwaben.html>, pristupljeno 10. srpnja 2021.

145 *Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje. Unvergessene Heimat Donauschwaben. Großgemeinde Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje in Slawonien* Red. Stefan Sehl (Reutlingen: Heimatortsgemeinschaft der Großgemeinde Drenje, 1994.), str. 75. i 194.

146 Državni arhiv u Osijeku, fond 0972 - Kotarski sud Đakovo, 1942., (233...457), - Smrtovnica: II O 268/42-i, Šmit Jakov, kovač, rkt. 36 godina st.[ar] / 15. travnja 1941. u Visokom-Bosna - ubijen od Srbske vojske prigodom povlačenja.

Ali u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, naveden je pod Drenjski Slatinik: „Šmit, Jakob, rođen 1906. u Drenjskom Slatiniku, Nijemac, pripadnik Oružanih snaga NDH, poginuo u borbi s partizanima 1941. u bosanskoj Posavini.”¹⁴⁷ A u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, naveden je dva puta, i to s različitim sudbinama, pod Drenje: „Schmidt, Jakob (otac Mijo, majka Liza r. Velfl), rođen 24. 7. 1906. u Drenju, supruga Kata r. Vučko, civil, ubijen 15. 4. 1941. u Visokom, BiH. [Bosna i Hercegovina]”¹⁴⁸ i pod Slatinik Drenjski: „Šmit, Jakob (otac Mijo, majka Liza r. Velfl), rođen 24. 7. 1906. u Drenjskom Slatiniku, Nijemac, pripadnik Oružanih snaga NDH, poginuo 1941. u bosanskoj Posavini u borbi s partizanima.”¹⁴⁹

SCHMIDT, JAKOB (otac Mijo, majka Liza r. Velfl), rođen 24. 7. 1906. u Drenju, supruga Kata r. Vučko, Nijemac, civil, ubijen 15. 4. 1941. u Visokom, BiH.

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 193.

ŠMIT, JAKOB (otac Mijo, majka Liza r. Velfl), rođen 24. 7. 1906. u Slatiniku Drenjskom, Nijemac, pripadnik Oružanih snaga NDH, poginuo 1941. u bosanskoj Posavini u borbi s partizanima.

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 807.

Najvjerojatnije je, uvažavajući ponajprije navode u njemačkim/folksdojčerskim žrtvoslovima i zapis u Matičnoj knjizi umrlih Drenje, da je Jakob Schmidt Nijemac iz Slatinika Drenjskog poginuo/ubijen kao civil 15. ili 16. travnja 1941. u Visokom u Bosni i Hercegovini.

147 *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, str. 62.

148 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 193.

149 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 807.

Jakob Šmit (Schmidt) iz Slatinika Drenjskog nije kao žrtva bio „prešućen”, i naveden je u nekoliko navrata u njemačkim/folksdojčerskim žrtvoslovima, nekim dostupnim i online. No njegovo uvrštavanje u žrtvoslove *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću i Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, donekle je opravdano ako se zatvorimo u uže okvire, jer ga raniji jugoslavenški i hrvatski popisi ljudskih gubitaka – žrtvoslovi nisu spominjali. Na koncu, jedina je nevolja što navodi o okolnostima smrti Jakoba Šmita u žrtvoslovima *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću i Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, vjerojatno nisu točni.

občina: *Đakovo*

S M R T O V N I C A I

1./ Porodično i rođeno ime, a kod udatih žena i imenice djevojačko ime, zanimanje, vjersko-povijest i godišne životne uslozi:
Šmit Jakob, kovač, rkt. 36 godina st.

2./ Dan mjesec, godina, a po mogućnosti i čas smrti i mjesto gdje je umro, mjesto stan i gdje je redovno prebivao, državljanstvo kao i sve drugo što bi moglo biti odlično za naknadnost ostavinskog suda:
15 travnja 1941.godine u Visokom-Bosna - ubijen od Srbske vojske prigodom povlačenja.

3./ Ime beračite i stan braćnog druga, ako je u životu veće; gdje je umro:
Kata Šmit iz Slatinika

4./ Ime doba, zanimanje, beračite i stan punoljetne i maloljetne djece uslozi, uz naznačenje časa njihovog rođenja, kao i to dali se očekuje još koje djece, a u pogledu nesposobnosti djece, dali već imaju starijatelja, a ako ga nemaju tko se za takovog predlaže:
1. sin Ivan rođen 1929.godine, 2. sin Mijo rođen 1941.godine.
Za tutora se predlaže njihova zakonita majka Kata Šmit, a za sututora se predlaže Ignje Tomić stolar iz Drenj.Slatinika.

5./ Ime doba, zanimanje, beračite i stan onih najbližih rođjaka, koji bi mogli biti po zakonu pozvani na nasljedstvo ili na štitištvo kao djece umrloga, a tako i svi doba, zanimanje i stan nasljednika po naredbi pozivajuće volje.

6./ Dali su sastavštini ima onih pokretnih stvari još i nepokretnih ili knjižnih prava i koja su to; dali vjerojatno ima umetnijih stvari koji možda prelaze aktivna imovina: koliko imamo tražbovi boljših i potreba i drugi čimovi, koji se imaju predstoveno namiriti, ako ih je imario i dali ovaj traži da su se sastavština sastupli u ime nasljednoj ako u sastavštini ima samo pokretnih stvari, treba po mogućnosti tražiti putem utvrditi približnu vrijednost njihovih sa čas smrti isto: sastavštini stvari veće vrijednosti napose, a ostale stvari po drugama.

Vidi inventuru.

Državni arhiv u Osijeku, fond 0972 - Kotarski sud Đakovo, 1942., (233...457), - Smrtoznica: II O 268/42-i, „Šmit Jakov, kovač, rkt. 36 godina st.[ar] / 15. travnja 1941. u Visokom-Bosna - ubijen od Srbske vojske prigodom povlačenja”.

Vragolović, Ivan iz Strizivojne

Prema zapisu u Matičnoj knjizi umrlih Đakovo, u Travanjskom ratu 1941. godine poginuo je i Ivan Vragolović iz Strizivojne: „Ivan Vragolović, ratar, [roditelji] pok.[ojni] Marko Vragolović ratar i Marija Jakobović, Strizivojna, rkt, 30 g.[odina], ubijen u ratu [...] Ubijen u Potnjanima od njemačkih četa i prevežen u Strizivojnu.” Pokopan je na groblju u Strizivojni 13. travnja 1941.¹⁵⁰ – Iz zapisa u Matičnoj knjizi umrlih nije jasno je li Vragolović život izgubio kao vojnik ili civilna osoba.

7	1941 travanj 11	Ivan Vragolović ratar	pok. Marko Vragolović ratar i Marija Jakobović	Strizivojna rkt 30 g		
ubijen u ratu	nije	Strizivojna 13. travnja 1941	Lurimicelija rkt. rufe	Ubijen u Potnjanima od njemačkih četa i prevežen u Strizivojnu		

Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo, – Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

Popis Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, a i kasniji revidirani popisi Muzeja žrtava genocida iz 2009. i 2016. popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska, I* i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, kao žrtvu Travanjskoga rata 1941. iz Strizivojne spominju Ivana Vragolovića: „Vragolović (Marko) Ivan, rođen 1910. Hrvat, ubijen 1941. godine u direktnom teroru, Đakovačka Satnica [broj upisnika] (2396145001).”¹⁵¹

150 Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo, – Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

151 *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, str. 2305.; *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I*, str. 2057. i *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, str. 2057.

Žrtvoslov *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, objavljen 2021. godine, donosi o Vragoloviću niz netočnosti: „Vragolović, Ivan – Đurin (otac Marko, majka Marija r.[ođena] Jakobović), rođen 1921. u Strizivojnoj, Hrvat, civil, ubijen 14. 4. 1944. u Potnjanima kod Đakova.”¹⁵²

VRAGOLOVIĆ, IVAN - ĐURIN (otac Marko, majka Marija r. Jakobović), rođen 1921. u Strizivojnoj, Hrvat, civil, ubijen 14. 4. 1944. u Potnjanima kod Đakova.

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.), str. 818.

U navedenom zapisu netočno je umalo sve, prije svega godina rođenja (1921.) i nadnevak i godina smrti (14. 4. 1944.), jer ispravno bi bilo da je rođen 1911. i da je poginuo/ubijen 11. 4. 1941. Zapis u Matičnoj knjizi umrlih je nedvojbjen. - Usto, nije jasno iz kojih je razloga Ivan Vragolović naveden u žrtvoslovu *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, jer očito je nije „prešućena” žrtva, s obzirom da je naveden kao žrtva Travanjskoga rata 1941. u Popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, a zatim i u revidiranom popisu Muzeja žrtava genocida iz 2016. Popisa Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. godine, *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*. – Usto, nije spomenuto da je ubijen od njemačke vojske, kako je jasno zabilježeno u Matičnoj knjizi umrlih. Ako je razlog uvrštavanja Vragolovića u žrtvoslov *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije* bio dopuna i ispravak dotadašnjih podataka o njemu Popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, trebalo je to učiniti valjano; naprotiv, šlampavim „baš me briga” pristupom, navođenjem nepotpunih i štoviše potpuno netočnih podataka, učinjena je nova zbrka.

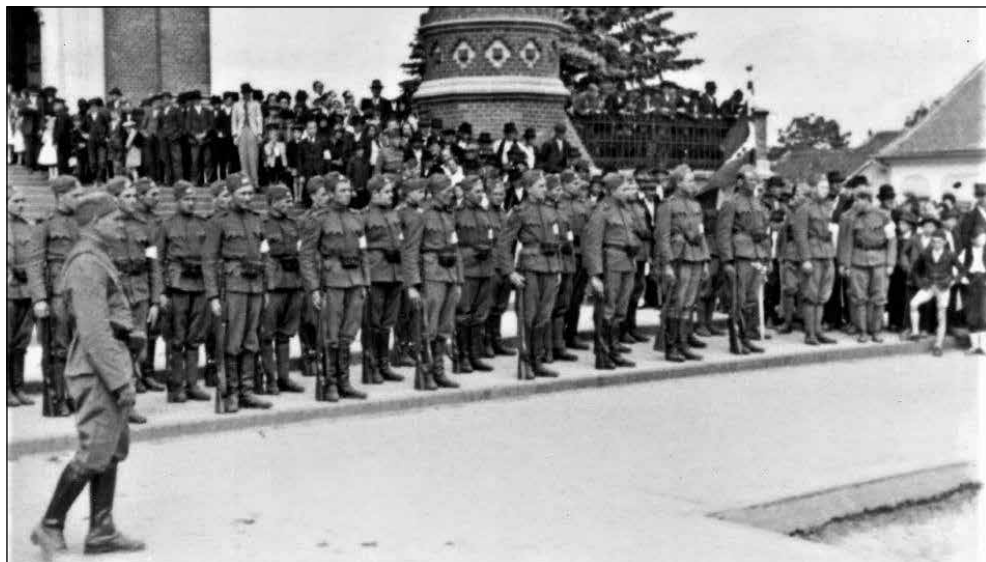
152 *Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije*, str. 818.

Zaključna razmatranja

Na koncu, moguće je nedvojbeno zaključiti: nije poznato niti je točno utvrđeno koliko je Đakovčana i Đakovštinaca u Travanjskome ratu 1941. godine izgubilo život. Posebna nepoznanica je koliko je među tim ljudskim gubicima bilo vojnika. Jer dostupni su samo i uglavnom zapisi u rimokatoličkim matičnim knjigama, što nije slučaj s pravoslavnim i židovskim matičnim knjigama. Bilo je, također, i Đakovčana i Đakovštinaca koji su kao pripadnici jugoslavenske vojske zarobljeni u Travanjskome ratu 1941. te završili kratkotrajno u Njemačkome Reichu u ratnom zarobljeništvu. Hrvati i folksdojčeri jugoslavenski vojnici ubrzo su iz ratnog zarobljeništvu pušteni, izuzev onih koji su i dalje iskazivali odanost Kraljevini Jugoslaviji i nisu bili suglasni sa svojom repatriacijom.

„Vojnici Kraljevine Jugoslavije, Hrvati, u zarobljeničkom logoru u Rostoku u Njemačkom Reichu, u ljeto 1941., – među njima i Đakovčani zarobljeni u Travanjskom ratu 1941. godine kao pripadnici jugoslavenske vojske: 8. u 2. redu iza ploče Ivica Novak, 13. u 2. redu Vinko (šef računovodstva Pastuharne) i 8. u 1. redu, leži s lulom Đuro Kovačević.“ (izvor: <https://www.facebook.com/djakovozanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234178602294>)

*„26. 4. 1941. starojugoslavenski vojnici prelaze u Domobransku vojsku.”
<https://www.facebook.com/djakovozanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234338602278>,*

Prikazu ljudskih gubitaka u Drugom svjetskom ratu pristupa se često svjetonazorski jednostrano i politički uvjetovano te stoga ograničeno u prikazu. Pritom mnogi od onih koji se upuštaju u izradu popisa ljudskih gubitaka – žrtvoslova nemaju ni elementarnih znanja o događajima o kojima pišu te su nerijetko skloni netočnim podacima i dalekosežnim, najčešće netočnim zaključcima.

Ogledni primjer navedenoga su i popisi ljudskih gubitaka – žrtvoslovi koji se odnose na prostor Đakova i Đakovštine u Travanjskom ratu 1941. godine. Niz navoda, tvrdnji i zaključaka o vremenu, mjestu i okolnostima smrti pojedine osobe donesen je „na prvu”, napamet, bez provjere podataka, pa nije ni začudno da se susrećemo s mnoštvom netočnosti, nepreciznosti i nejasnoća. Nepoštivanje temeljnih viktimoloških pravila, zanemarivanje raznih dostupnih podataka i neprovjeravanje nepouzdanih podataka prečesto su odlike rada onih koji ne shvaćaju o koliko ozbiljnoj i osjetljivoj zadaći je riječ. Polazište pri svakom bavljenju žrtvama ratova, pa tako i onoga iz travnja 1941., trebala bi biti dobra volja te određeno znanje i kritičnost, ali to raznim amaterima i diletantima nije jasno ili ih jednostavno nije briga.

*

Ovaj članak i prikaz događaja u Đakovu i Đakovštini u danima Travanjskoga rata 1941. godine i uspostave NDH bio bi znatno manjkaviji da nije bilo uputa i pomoći u prikupljanju izvora i literature te opaski u čemu su nam pripomogli Željko Lekšić i Pero Šola, obojica iz Đakova. Stoga koristimo i ovu priliku i iskazujemo im zahvalnost.

Izvori i literatura:

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

– fond 1944 – Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

– Poimenični popis [baza podataka] - Republika Hrvatska Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava.

Državni arhiv u Osijeku

– fond 1256 – Kotarski oblast Đakovo

– fond 0972 - Kotarski sud Đakovo (1941. - 1945.)

Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Matični ured Đakovo

– Matična knjiga umrlih Đakovo, 1938. - 1948.

Vojni arhiv, Beograd, Republika Srbija

– fond Nezavisna država Hrvatska

Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center, Jerusalem, Izrael

– The Central Database of Shoah Victims' Names

Benašić, Zvonko, „Njemačka vojska zauzela je Đakovo 11. travnja 1941.“, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 162, 27. IX. 2001., str. 21.

Benašić, Zvonko, *Đakovački spomendani* (Đakovo: Matica hrvatska Ogranak Đakovo i Zvonko Benašić, 2003.) i *Đakovački spomendani. Drugo dopunjeno izdanje* (Đakovo: Matica hrvatska Ogranak Đakovo i Zvonko Benašić, 2010.)

Bijelić, Borislav, „In memoriam / Zvonko Benašić”, *Zbornik Muzeja Đakovštine* (2013.), 11: 406-408.

Blau, Boris, *Studenti Židovi Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Pregled upisanih studenata te popis apsolenata i diplomanata od osnutka fakulteta do II. svjetskog rata (1917. – 1941.)* (Zagreb: Židovska općina Zagreb, 2006.)

Brlošić, Stjepan, „Đakovo i okolica u 1941. godini”, u: *Ustanak naroda Jugoslavije. Zbornik*, Knjiga četvrta, gl. ur. Milinko Đurović (Beograd: Vojnoizdavački zavod JNA „Vojno delo”, 1964.), str. 875-889.

Brlošić, Stjepan, „NOB u Đakovštini od 1941. do 1945. godine”, u: *Zbornik Đakovštine*, 1., ur. Marijan Matković, Teodor Varićak i Dionizije Švagelj (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad Vinkovci, 1976.), str. 351-385.

Brlošić, Stjepan, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.* (Đakovo: Skupština općine Đakovo, 1986.)

Čurić, Mirko, „U XX. stoljeću se tri puta ratovalo na đakovačkim ulicama”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 161, 13. IX. 2001., str. 2.

„Četiri žrtve oslobođenja u Đakovu. Četnici pucali iz tenkova i topova – Ogorčena borba ustaša s četnicima – Doček njemačke vojske – Promjene u općini”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 108 (7168), 19. IV. 1941., str. 5.

Das Totenbuch der Donauschwaben, <http://www.donauschwaben.at/das%20totenbuch%20der%20donauschwaben.html>, pristupljeno 10. srpnja 2021.

„Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1943* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1942.]), s.p.

„Die Todesopfer der Deutschen Volksgruppe in Kroatien”, u: *Jahrbuch der Deutschen Volksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien 1944* ([Osijek]: Hrsg. Die Volksgruppenführung der Deutschen Voksgruppe im Unabhängigen Staate Kroatien, Essegg, s.a. [1943.]), s.p.

„Draža Mihailović”, https://en.wikipedia.org/wiki/Draža_Mihailović, pristupljeno 10. srpnja 2021.

„Дражин пут од Сарајева до Равне Горе”, http://www.ravnagorachetniks.org/drazin_put.html, pristupljeno 10. lipnja 2021.

„26. 4. 1941. starojugoslavenski vojnici prelaze u Domobransku vojsku”, <https://www.facebook.com/djakovozeanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234338602278>, pristupljeno 29. srpnja 2021.

Gabelica, Ivan, „Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država (XXIX.). Srpski zločini od početka Travanjskoga rata 1941. do uspostave vlasti Nezavisne Države Hrvatske”, *Politički zatvorenik*, god. XV., br. 174 (Zagreb, rujan 2006.), str. 18-26.

Gabelica, Ivan, „Blaženi Alojzije Stepinac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, <http://shp.bizhat.com/A.Stepinac1.html>, pristupljeno 3. srpnja 2021.

Gabelica, Ivan, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država* (Zagreb: Vlastita naklada, 2007.)

Geiger, Vladimir, „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, *Časopis za suvremenu povijest* (1996.), br. 3: 399-424.

Geiger, Vladimir, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini* (Zagreb: Hrvatski institut za povijest i Dom i svijet, 2001.)

Geiger, Vladimir, „Znameniti i zaslužni Đakovčani/Đakovštinci. Dr. Mijo Šalković (Đakovačka Satnica, 1894. - Keyport, N. J., SAD, 1980.). Biografija u kojoj se ocrtavaju sve mijene XX. stoljeća”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 155, 24. V. 2001., str. 8.

Geiger, Vladimir, „Žrtvoslov Nijemaca Slavanskog Broda i Brodskog Posavlja. Drugi svjetski rat i poraće”, *Scrinia slavonsica* (2008.), sv. 8: 440-461.

Geiger Vladimir, Šola Pero, „Žrtvoslov Malog Nabrđa – Drugi svjetski rat i poraće. Pokušaj revizije podataka o ljudskim gubitcima nestalog i zaboravljenog slavonskog sela”, *Scrinia slavonsica* (2017.), sv. 17: 291-378.

Heimatbuch Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje. Unvergessene Heimat Donauschwaben. Großgemeinde Drenje – Slatinik – Manditschevac – Pridvorje in Slawonien Red. Stefan Sehl (Reutlingen: Heimatortsgemeinschaft der Großgemeinde Drenje, 1994.)

Heimatbuch Satnitz (Djakovačka Satnica). Eine gemischtprachige Gemeinde in Slawonien/Jugoslawien, Hrsg. von Stefan Stader (Kaiserslautern: [Eigenverlag], 1972.)

Hrečkovski, Slavica, *Slavonski Brod u NOB i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.* (Slavonski Brod: Historijski institut Slavonije i Baranje, 1982.)

„Hrvatski ustaški pokret. Naše žrtve u prvim danima slobode”, *Nezavisna Država Hrvatska* (Zagreb), god. II., br. 7 (40), 12. II. 1942., str. 3.

„Hrvatski ustaški stan u Đakovu. Povjerenik za đakovački kotar. – Vjenčanje ustaše. – Žrtva četnika”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 150 (7180), 1. V. 1941., str. 13.

„Iz oslobođene Đakovštine. Promjene u đakovačkoj općini - novi nazivi ulica - žrtve nečovječnog mučenja”, *Hrvatski glas* (Zagreb), god. I., br. 70, 24. IV. 1941., str. 13.

Karakaš, Marica, „Medicinsko osoblje i zdravstveno-higijenski uvjeti u logoru Jasenovac”, *Dijalog povjesničara – historičara*, 8, ur. Hans-Georg Fleck i Igor Graovac (Zagreb: Friedrich Naumann Stiftung, 2003.), str. 387-407.

Karaula, Željko, *Mačekova vojska. Hrvatska seljačka zaštita u Kraljevini Jugoslaviji* (Zagreb: Despot Infinitus d.o.o., 2015.)

„Krivci za bombardiranje đakovačke katedrale. Prije ulaska u grad Srbi su otvorili paljbu na katedralu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 72, 25. IV. 1941., str. 5.

„Kulturbund”, u: *Hrvatska enciklopedija*, sv. 6, Kn – Mak, gl. ur. August Kovačec (Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, 2004.), str. 341.

Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien, Band I, *Ortsberichte über die Verbrechen an den Deutschen durch das Tito-Regime in der Zeit von 1944-1948*, Bearbeitet von Josef Beer, Georg Wildmann, Valentin Oberkersch, Ingomar Senz, Hans Sonnleitner, Hermann Rakusch (München; Sindelfingen: Donauschwäbische Kulturstiftung, 1991.)

Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien, Band IV, *Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito - Regime in der Zeit von 1944-1948*, Bearbeitung und Gestaltung: Karl Weber (München; Sindelfingen: Donauschwäbische Kulturstiftung, 1994.)

Martinović, Ratko, *Od Ravne gore do Vrhovnog štaba* (Beograd: Izdavačka radna organizacija „Rad”, 1979.)

M. N., „Vandalsko bombardiranje đakovačke katedrale. Zvjerstva Srba pri povlačenju”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 66, 19. IV. 1941., str. 5.

Muškić, Maja, „Kraljevska vojska granatirala je đakovačku katedralu 11. travnja 1941.”, *Glas Slavonije* (Osijek), god. 96., br. 30143, 12. IV 2016., str. 20.

„Popratak stolne crkve”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 3 (17), 25. V. 1941., str. 8.

„Popravci u katedrali”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 12 (26), 3. VIII. 1941., str. 8.

Possert, Johann, *Viškovci Heimatbuch. Zur Erinnerung an ein kleines Bauerndorf* (Lieboch: Eigenverlag, 1989.)

„Posljednja srpska razaranja u Hrvatskoj. Barbarški pokušaj razorenja đakovačke katedrale”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 88, 11. V. 1941., str. 6.

Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću, prir. Mato Lukačević, Mladen Đaković, Stjepan Jakab i Ivo Tubanović (Đakovo: Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osijek – Ogranak Đakovo, 2007.)

Prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i poraća Osječko-baranjske županije, prir. Marko Krznarić, Anto Pavlović, Josip Semialjac, Pero Šola i Ivo Tubanović (Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osječko-baranjska, 2021.)

Ramet, Sabrina P., „Vladko Maček and the Croatian Peasant Defence in the Kingdom of Yugoslavia”, *Contemporary European History* (2007.), Vol. 16, Issue 2: 215-231.

Ramet, Sabrina P., „Vladko Maček i Hrvatska seljačka zaštita u Kraljevini Jugoslaviji”, *Časopis za suvremenu povijest* (2011.), god. 43, br. 1: 137-154.

„Ratko Martinović”, https://sr.wikipedia.org/sr-el/Ратко_Мартинович, pristupljeno 9. srpnja 2021.

Rogić, Ivan, *Katedrala u Đakovu. Povijesni osvrt, prikaz arhitekture, skulpture i slikarstva* (Đakovo: Uz odobrenje Biskupskog Ordinarijata u Đakovu knjigu izdaje Katedrala u Đakovu, 1964.)

Romano, Jaša, *Jevreji Jugoslavije 1941 – 1945. Žrtve genocida i učesnici NOR* (Beograd: Jevrejski istorijski muzej; Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1980.)

Romano, Jaša, „Jevreji zdravstveni radnici u Jugoslaviji 1941-1945. godine. Žrtve fašističkog terora i učesnici u narodno-oslobodilačkom ratu”, *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, 2 (Beograd: Savez jevrejskih opština Jugoslavije, 1973.), str. 73-207.

Симендић, Милан, „Дража Михаилович и Равногорски покрет”,

<https://ravnagora.weebly.com/10561040104210531054104310541056105710501048-105510541050105610451058.html>, pristupljeno 10. lipnja 2021.

Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske (Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1992.)

„Srbi pucali iz topa na đakovačku katedralu. Posljednji izljev bijesa nemoćnih”, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 107 (7167), 18. IV. 1941., str. 6.

Stolz, Matthias, *Krndija Heimatbuch. Slawoniendeutsches Dorf ausgelöscht* (Graz: Komitee der Heimatortsgemeinschaft Krndija, 1987.)

Šalković, Mijo, „Đakovo u Travanjskom ratu 1941. (ulomak iz neobjavljenih Sjećanja)”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), god. VII., br. 155, 24. V. 2001., str. 8.

Šarčević (Miškov), Zdenko, *Novi Perkovci* (Novi Perkovci: Udruga Šokaca Đakovštine; Matica hrvatska – Ogranak Đakovo, 2016.)

„Uhvaćen Vasilije Krklješa”, *Hrvatska obnova* (Đakovo), god. I. (XXII.), br. 1 (15), 11. V. 1941., str. 8.

„Uhićen velik broj četnika i bivših političara u hrvatskoj pokrajini. Među ostalim uhićeni su i oni ljudi, koji su topovima pucali na katedralu u Djakovu”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 76, 29. IV. 1941., 6.

„ulazak njemačke vojske u Đakovo 11. 4. 1941”, <https://www.facebook.com/djakovozanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234438602268/?type=3&theater>, pristupljeno 29. srpnja 2021.

Utri Anton i Schnapper Johann, *Heimatbuch Semelzi und Keschinzi, Slawonien. Zur Erinnerung an unsere einstigen Heimatdörfer* (Graz; Linz: Eigenverlag, 1992.)

„Vasilije Krlježa pucao iz topa na katedralu u Đakovu. Uhićen je poznati zločinac, na kojeg pada sumnja, da je ubio ustašu Ivu Ribarića u Osijeku”, *Hrvatski narod* (Zagreb), god. III., br. 86, 9. V. 1941., str. 10.

Весовић Милан, Николић Коста, „Открића. Заблуда на Гори. Зашто Равногорци славе 13. мај, дан комунистичке полиције, када је Дража Михаиловић на Равну гору дошао 11. маја?“, *НИН* (Београд), бр. 2314, 5.5.1995., стр. 18-19.

„[Vojnici Kraljevine Jugoslavije, Hrvati, u zarobljeničkom logoru u Rostoku u Njemačkom Reichu, u ljeto 1941., – među njima i Đakovčani zarobljeni u Travanjskom ratu 1941. godine kao pripadnici jugoslavenske vojske: 8. u 2. redu iza ploče Ivica Novak, 13. u 2. redu Vinko (šef računovodstva Pastuharne) i 8. u 1. redu, leži s lulom Đuro Kovačević]“, <https://www.facebook.com/djakovozezanostalgicne/photos/a.414234025268976/414234178602294>, pristupljeno 20. srpnja 2021.

Werni Josef, Reiber Konrad i Eder Josef, *Heimatbuch Tomaschanzi – Gorjani. Zur Erinnerung an unsere einstige Heimat in Slawonien* (Ruit bei Stuttgart: [Heimatortsgemeinschaft (HOG) Tomaschanzi – Gorjani], 1974.)

Zimmermann, Wilhelm Andreas, *Dorfchronik Wutschewzi 1850 – 1945* (Grünstadt: [Eigenverlag], 2001.)

„Zločini Jugo-vojske u Travnju 1941.“, <https://zupanjac.net/zloini-jugo-vojske-u-travnju-1941>, pristupljeno 3. srpnja 2021.

Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska I (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2009.)

Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.)

Žrtve rata 1941-1945. Vojvodina (Beograd: Muzej žrtava genocida, 2016.)

„Žrtve u borbi za hrvatsku slobodu“, *Hrvatski list* (Osijek), god. XXII., br. 105 (7165), 16. IV. 1941., str. 12.

„Žrtve za slobodu Domovine u Đakovu“, *Hrvatska obrana* (Đakovo), god. XXII., br. 14, 27. IV. 1941., str. 4.

SUMMARY

Vladimir Geiger, Branko Ostajmer

ĐAKOVO AND THE ĐAKOVO REGION IN THE PERIOD OF THE AXIS INVASION OF YUGOSLAVIA (APRIL WAR) AND THE ESTABLISHMENT OF THE INDEPENDENT STATE OF CROATIA: ON THE CASUALTIES AMONG THE INHABITANTS OF ĐAKOVO AND THE ĐAKOVO REGION AND ON THEIR FAITHS ACCORDING TO THE HISTORIOGRAPHY, JOURNALISM AND VICTIMOLOGY

Based on the sources, newspaper and literature, this paper reflects on the events in Đakovo and the Đakovo Region during the Axis invasion of Yugoslavia and the establishment of the Independent State of Croatia, with a special focus on the casualties from Đakovo arisen from these events and the approach taken in historiography, journalism and victimology towards these events and casualties. It is about events that so far haven't been presented in historiography and journalism, i.e., events on which there is no extensive documentary material, or it is not known so far. Due to the lack of original documents, the researchers have often relied on the contemporary newspaper headlines and/or memoirs, which are on the one hand priceless when it comes to reconstructing events, but, on the other hand, often unreliable, and as such a source of many inaccuracies. In the meantime, such inaccuracies have found their place in the historiography, journalism and victimology.